

ગીતસંગ્રહ

卐

પ્રકાશક
અરેતર એજ્યુકેશન સોસાયટી
આણંદ

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઇટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૪૯૧૧ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ઝીતસંગર

વિષય ટ- : ૯૨૧

સ્વ. અબ્બાસ કાળીદાસ પટેલ સ્મારક

ગીતસંગ્રહ

સંગ્રહક
શ્રીતારામ નથુભાઈ

પ્રકાશક
અરોતર બોન્ડુકેશન સોસાયટી
અમદાવાદ

પ્રથમ આદિતિ : પ્રત ૧૦૦૦ : ૧૯૮૩

બીજી આદિતિ : પ્રત ૨૦૦૦ : ૧૯૮૪

ત્રીજી આદિતિ : પ્રત ૨૫૦૦ : ૧૯૮૫

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૌપીરાઈટ સંગ્રહ
૧૯૮૩

કિસ્મત ૦-૨-૦

પોસ્ટેજ એક આનો વધારે

અન્યત્ર ૦-૨-૬

મુદ્રણસ્થાન : ચરોતર પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ : લીમડી બજાર : આણંદ

મુદ્રક : ત્રિભુવનદાસ કીશીભાઈ પટેલ

વિજ્ઞાપન

કવિશ્રી ન્હાનાલાલ સાચું જ કહે છે કે “ગુર્જર સુન્દરીના ગરબા ભરતખંડમાં અનુપમ છે, જમતભરમાં અનુપમ છે.” પહેલાં શરદની મીઠી ચાંદનીમાં અને વસન્તની શીળી જ્યોત્સ્નામાં ગામડાંનાં નરનાર ગરબા અને રાસથી ખેતીનો થાક ઉતારતાં અને જીવનનો લ્હાવ લેતાં. જીવનસંગ્રામની મુસીબતો તે વખતે આજના જેવી નહોતી અને પ્રજામાં ઉત્સાહ હતો એટલે ગરબા અને રાસ આપો-આપ પ્રજાજીવનમાં ઐતિહાસિક સ્થાન મેળવી ગયા હતા.

પણ આજે શું? આજે જીવનની દાડમારીઓ વધી છે, સ્ત્રીઓનાં શરીર અનેક કારણોને લીધે દુર્બળ બન્યાં છે, પુરુષોના શરીરમાં પહેલાંના જેટલી તાકાત રહી નથી અને પ્રજાજીવન અનેક ચિન્તા-ઓથી ગૂંજળાઈ જતું દેખાય છે. પ્રજામાં પહેલાંના જેવો ઉત્સાહ નથી તેથી વિનોદ પ્રવિરોધો વિસારે પડતા ગયા છે. પરિણામે કવિ ખજરદાર કહે છે તેમ “આપણા ગરબાઓની હૈયા હલાવણી હીંચ તથા આપણા રાસડાઓની તાલભર છલંગો બૂલાતી અને નિર્માલ્ય થતી મ્હમ, આપણું કંઈસ્થ સાહિત્ય, આપણી અનુભવરસિક લોકકથા, આપણાં ગૃહભાવકૃણાં લોકગીત વગેરે ધીરે ધીરે અદૃશ્ય થતું ચાલ્યું.”

સમાજની સંસ્કૃતિ નાશવાતું અને સાચવવાતું એક સાધન તેનું કંઈસ્થ સાહિત્ય છે. એ સાહિત્ય ચાંદનીમાં વારતહેવારે અને ખાસ કરીને નવરાત્રિમાં ગવાતા ગરબા અને રાસથી આજ સુધી ગુજરાતમાં સચવાઈ રહ્યું પણ ચિન્તાઓ વધવાને લીધે એ વિનોદ-પ્રસંગો પ્રજાજીવનમાં ઓછા થતા ગયા અને તેથી એ કંઈસ્થ સાહિત્ય પણ વિસરાતું ચાલ્યું.

હિન્દમાં નવયુગની ઉંચા ઉંચી છે એટલે હવે પ્રજાના મૃતપ્રાય મથેલા એ વિનોદપ્રસંગો સજીવન કરવાના પ્રયત્નો સ્થળે સ્થળે થઈ

રહ્યા છે. એ નૂતન દિનને અનુકૂળ થાય તેવા મરના અને રાસ પ્રબળજનમાં ફરીથી પોતાનું સ્થાન લઇ દિનના ભાવી જીવનને રક્ષણ કરે અને હુમ્મ થતા નિર્દોષ વિનોદ અને સંગીત પ્રસંગે પાછા સજીવન થાય એ હેતુથી સ્ત્રીઓને ઉપયોગી આ વિવિધ રંગી ગીતસંગ્રહ સ્વ. અંબાલાલ કાળીદાસ પટેલ સ્મારક ફંડમાંથી પ્રકટ કરવામાં આવ્યો છે.

આપણું હાલનું કૌટુંબિક જીવન દુઃખમય થઇ પડ્યું છે! સાસુ અને વડુ વચ્ચે, નણંદ અને બોબાઇ વચ્ચે સામાન્ય રીતે ઈર્ષ્યાએ ધર પાડ્યું છે! સંકુચિત વૃત્તિને પરિણામે ઉદ્ભવતો આવા અભાવ જોઇએ થઇ કુટુંબજીવનમાં ધડીએ ધડીએ થતા સ્વાર્પણ માટે પરસ્પર માન અને પ્રેમની વૃત્તિ ઉદ્ભવે એવાં ગીતોને સંગ્રહમાં સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે. રસથી જલકતાં, નિર્દોષ મસ્તીથી ઉભરાતાં, સાદાધર્મી આપતાં અને ગ્રામ્યજીવનનો સુંદર અનુભવ કરાવતાં બૂના કવિઓનાં ગોપીગીતોને પણ અન્દર સ્થાન મળ્યું છે. એ દિશામાં થયેલા નવા પ્રયત્નોને પણ વિસરવામાં આવ્યા નથી.

‘ગીતસંગ્રહ’ની બીજી આવૃત્તિ ગઇ સાલ પ્રકટ કરવામાં આવી હતી પણ હુંક મુદતમાં જ તે બીજી ગઇ એટલે આ વર્ષ’ તેમાં સુધારા વધારા કરેલી આ ત્રીજી આવૃત્તિ પ્રકટ કરવામાં આવે છે.

જે જે કવિઓનાં ગીત આ સંગ્રહમાં પ્રકટ કરવામાં આવ્યાં છે તે સફળતા આભાર માનવાની આ તક લઉં છું. જે જે પુસ્તકોમાંથી એ કાળે પસંદ કરવામાં આવ્યાં છે તે તે પુસ્તકનાં નામ પણ લેખક સાથે આપવામાં આવ્યાં છે. જોડણી બનતા સુધી જે તે લેખકની કાયમ રાખવામાં આવી છે.

ચરેતર એન્કુદન સોસાયટી, | આરાજીવંદ નરસિંહલાલ પટેલ
આણંદ, વાચનદાક્ષી, ૧૯૮૫ | મંત્રી

અનુક્રમણિકા

૧ સખીઓને સંબોધન	ન્હાનાલાલ	૧
૨ રાસમંદિરે	રાધયુરા	૩
૩ રાસ	ખજરદાર	૪
૪ સખીને આમંત્રણ	મણિશંકર ભટ્ટ	૫
૫ જળ ભરવાને આલો રે	રામમોહનરાય	૬
૬ મહાદેવજીનો મરખો		૮
૭ સાત સમુદ્રની વાંધે ઝોળા રે કાપી	નરસિંહ મહેતા	૯

૮ હારે દાણુ માગે	નરસિંહ મહેતા	૯
૯ પ્રણય-કસક		૧૦
૧૦ હરિ વેણુ વાગ છે	મુળદાસ	૧૧
૧૧ મારા પ્રભુજીને પાંચસે પાંકડાં		૧૨
૧૨ આ શો રૂડો અંસી બટનો ચાક		૧૪
૧૩ મોહન માયા લગાડી		૧૫
૧૪ ગેડી દડે		૧૬
૧૫ મોખી અને દાણી વચ્ચે ઝગડો	રૂઝનાથ	૧૭
૧૬ ધન્ય આબની ધડી રળિયામણી	નરસિંહ મહેતા	૧૯
૧૭ દળ દાલ્ખાં ને વાદળ ઉમથ્યાં	"	૨૦
૧૮ આજ્ઞાભર્યાં અમે અગ્નિયાં		૨૦
૧૯ વાંસલડી	ખોડો બક્ષા	૨૧
૨૦ વાંસળી	દયારામ	૨૨
૨૧ વેરણુ વાંસલડી		૨૩
૨૨ અંસિની ધૂન	શ્રી. દીપકબા દેસાઈ	૨૪
૨૩ નહિ જાઉં રે જમુના જળ બરવા		૨૫
૨૪ સ્યામ રંજ સમીધે ન જાતું	દયારામ	૨૫
૨૫ હારે સખી! દોઢો ડેસારમે	ઋષિરાજ	૨૬
૨૬ ફૂવાના કાંઠે	ખબરદાર	૨૭
૨૭ મુજ આમડે	રાયચુરા	૨૮
૨૮ ઓધવજીનો સંદેસ	રઘુનાથ	૨૯
૨૯ જોળી ફોડી	વલ્લભ	૩૦
૩૦ મીરાંમણગાર	મીરાંબાઈ	૩૧
૩૧ હિલી અરજ કરે મીરાં રાંકડી રે	"	૩૨
૩૨ રમઝમતી રમવા નીસરી		૩૩
૩૩ નથની ખોવાઈ	નરસિંહ મહેતા	૩૪

૩૪ મૃદદેવીઓનું મંત્રસમીત	નર્મદાશંકર	૩૫
૩૫ મહિડાં	ન્દાનાલાલ	૩૬
૩૬ ફૂલડાંકટોરી	"	૩૭
૩૭ સ્વપ્નાં	ન્દાનાલાલ	૩૮
૩૮ સંભારણાં	"	૩૯
૩૯ જનની	બોટાદકર	૪૦
૪૦ સાસુ	"	૪૨
૪૧ વીરાનાં વારણાં	ન્દાનાલાલ	૪૩
૪૨ હીંચકાની દોર	ત્રિભુવન બ્યાસ	૪૪
૪૩ નીંદરભરી	ઝવેરચંદ મેઘાણી	૪૫
૪૪ લાબી	બોટાદકર	૪૬
૪૫ વાલ્મીકિનાં વેણુ	"	૪૮
૪૬ મનામણાં		૪૯
૪૭ સાયજાની મીડી શ્રીજ		૫૦
૪૮ તલવારનો વારસદાર	ઝવેરચંદ મેઘાણી	૫૧
૪૯ ચાંદલિયો		૫૩
૫૦ કુટુંબ વત્સલતા	ધીરજ	૫૪
૫૧ મેંદો રંચ લાગ્યો રે		૫૫
૫૨ રાતો રંચ	ઝવેરચંદ મેઘાણી	૫૭
૫૩ ફૂલની પાંખડી	લલિત	૫૮
૫૪ રામનામ	રાયચુરા	૬૦
૫૫ અસાહિબ રાજ	લલિત	૬૧
૫૬ પંદર તિથિઓ		૬૨
૫૭ પંદર તિથિઓ	જમ્નભારાજ	૬૪
૫૮ લાલજીના મહિના		૬૫
૫૯ નંદલાલના મહિના		૬૭

૬૦ એક ગુમલનું સ્વાર્પણ	૬૯
૬૧ જસમાની ગરબી	૭૧
૬૨ રાજરાણી	૭૫
૬૩ મહાકાળીનો ગરબો	૭૭
૬૪ જોગીરાજ	કેશવ હ. શેઠ ૭૭
૬૫ હુંડી	નરસિંહ મહેતા ૭૯
૬૬ તળાવડી	ત્રિભુવન વ્યાસ ૮૧
૬૭ વર્ષાનો રાસ	દેશળાલ પરમાર ૮૨
૬૮ શરદાનો રાસ	સ્નેહરશ્મિ ૮૩
૬૯ કોયલડી	ખોટાદકર ૮૪
૭૦ ચંદ્ર અને શરદા	૮૬
૭૧ વનનાં આમન-તણ	ન્હાનાલાલ ૮૭
૭૨ વાદળી ઘૂમે છે	ત્રિભુવન વ્યાસ ૮૯
૭૩ મોરલો	ન્હાનાલાલ ૮૯
૭૪ દેવાસુનાં	કેશવ હ. શેઠ ૯૦
૭૫ સેવાનાં સન્ત	રામચુરા ૯૧
૭૬ પહાડનાં જાળો	કુલચંદલાલ ૯૨
૭૭ આજે ઉત્સવ રાખ્દેવનો	મંજુલાલ ૯૩
૭૮ ગુગરેઆ	હંસરાજ ૯૪
૭૯ ધન્ય મારી ભારત ભૂમિ	૯૫
૮૦ મહેમાનોને સંબોધન	મણિશંકર ભટ્ટ ૯૬

ગીતસંગ્રહ

૧

સખીઓને સંબોધન

આવો આવોને સખીઓ ! આજ રસતાળી પાડી,
કાંઈ ગજવો આપણી ખેન ! આ ગુર્જરી વાડી.

હરિણી શી ચંચળ વાન, નાબુક ને નમણી,
ફૂલની કળી સમ સુકુમાર સૂરતની રમણી !

છબિ છટા ભરી, સોહાગ તપે મુખ, મુગ્ધઉર,
શુભ વડોદરાની વેલ સરિખી ઓ ચતુરા !

ફૂંટી ઠરેલ ભુદ્ધિ વિશાલ સ્હમબુ ને શાણી,
મુજ અમદાવાદની ખેન ! ઘરરખુ ઓ ગૃહિણી !

નિજ ઉરના વિવિધ વિલાસરંગે રંગેલી,
મુંઝઈની મોહનરૂપ સખિ ! ઓ અલખેલી !

અમૃત શા મિઠ્ઠા બોલ, પણ જ્ઞાને અધુરી,
ઓ કેલિકલકંઠી નાર હાલારની મધુરી !

છે સુન્દર રસિક ઉદાર, સહુ ભગિની આવે,
ગુર્જર જનનીની જેહ કુંવરીઓ કહાવે.

જ્યાં સિંહણ નિજ સન્તાન ધવરાવે બળે,
જ્યાં સાગર ઉછળે નીર મોતીની પાળે;

જ્યાં પ્રેમભક્તિનાં ગાન ભક્તજને ગાયાં,
જ્યાં સ્થળસ્થળમાં ઇતિહાસ શૂરના સોહાયા;

એ અફભુત દેશની બાળ, સ્મરીને વીર સતી,
સૌરાષ્ટ્ર તણી સન્નાર ! પધારો ભાવવતી,

તેજસ્વી, મદ્દોલન્ત, જલની લક્ષ્મી જશી,
આવોને કચ્છની કોડ ભરેલી યુવતિ ! હશી.

આવો આવોને સહિયર ! આજ રસટહુકે ગુંજે,
કંઈ ગજવો ગમતે ગીત નિજ ગુર્જરી 'કુંજે.

આ તમ કાળે ભરી છાબ ગીતનાં ફૂલડાંની,
લ્યો સત્કારો રસબાળ ! એટલી મહેમાની.

છે મુજ કુલની એ રીત, તાતે ચિખવી ભલી,
લ્યો, ચરણ ધરું છું જહેન, વીરની વીરપસલી.

૨

રાસમન્દિરે

ખેનાં ! પધારો રાસમન્દિરે રે લોલ,
રાસના વિલાસ અણૂભૂલ જો !

ખેનાં ! પધારો રાસમન્દિરે રે લોલ.

મન્દિર શણગાર્યું રમેહ ફૂલડે રે લોલ;
સુન્દર છે શબ્દ સુવાસ જો !

ખેનાં ! પધારો રાસમન્દિરે રે લોલ.

ઝુલે તોરણ સૂર તાલનાં રે લોલ;
અળકે માણિક્ય સમ ભાવ જો !

ખેનાં ! પધારો રાસમન્દિરે રે લોલ.

નીતિ કુંકુમ લયુર્ આંગણું રે લોલ;
પૂરી રંગોળી સફળોધ જો !

ખેનાં ! પધારો રાસમન્દિરે રે લોલ.

આશાભરી મહારી ખેનડી રે લોલ;
આશાભર્યા મારા રાસ જો !

ખેનાં ! પધારો રાસમન્દિરે રે લોલ.

રાસ

(કુંજલડી હો ! મંદેશો અમારો)

ચાંદની રાત ને કેસરીઆ તારલા,
રાસે રમવા આવજો જ રે !
સરખી સમાણી સૌ સહીયર સાહેલીઓ
સાથે તેડી લાવજો જ રે ! ૧

આણી મેર પેલી મેર ગંગા ને જમના,
વચ્ચે વૃંદાવન ચોક છે જ રે;
ગોકુળ ને મથુરાં ને વ્રજ ને વૈકુંઠ,
આવ્યાં ચૌદે લોક છે જ રે. ૨

પગલે પગલે ઝળુકજો વીજળી,
ફૂલડાં ફૂટજો હાથમાં જ રે;
રાસે રમતાં ને ધ્રુમરી ધ્રુમતાં
તાળી પૂરજો સાથમાં જ રે ! ૩

નંદનવનથી મોંઘી છે ગુર્જરી
ગરબા ગરબી રાસથી જ રે;
ગુર્જરી કુંજ છે દેવોને દોહાલી
ગુર્જરી રાસના ઉલાસથી જ રે ! ૪

સારા સંસારના તાપથી તારવા
સુરના કુવારા ઉડાડજો જ રે;

કંઠે કલ્લોલતાં, હૈયાં હિંચોળતાં,
રસની પરબ કંઈ માંડજો છ રે! ૫

આલે લખ્યા કંઈ અક્ષર ઉકેલતાં
હાથમાં આવ્યા તારલા છ રે;
રસની રસીલી સૌ સજનીઓ આવજો,
કંઠે જૂઝાવજો એ હારલા છ રે! ૬

આંદની રાત ને કેસરીઆ તારલા
રુમઝુમ રુમઝુમ ખેલજો છ રે;
ઉરને આંગણે ધમકે ધમકતાં
અદલ આનંદે રેલજો છ રે! ૭

[રાસચન્દ્રિકા]

અરંદેશર ફેરામછ ખખરદાર

૪

સખીને આમંત્રણ

(લગ : મુજ અજબાને મોટી મીરાંત બાધ !)

આલો ને, સહિયર ! ઉત્તત જીવનજલ ઝીલવાને જઈએ રે !
પુણ્ય સલિલ અવગાહનથી, સખી ! અંતર પાવન થઈએ રે !
આલો ને, સહિયર૦

પ્રભુના જિરિથી અવતરે શાન્ત સદાશિવ નીરઃ
શમવે મનુકુલતાપને છાયા તરુવર વીર !

શીતલ સૌમ્ય સુધારસ, સુંદરી ! રેલી રહ્યો જઈ લઈએ રે !

ચાલો ને, સહિયર૦

સ્ફટિક વિશદ વરસી રહ્યા સુરસરિતાના ધોધ :

લલિત ડરી કલાન્તાત્માને પ્રેરે પ્રાણ પ્રબોધ !

સાડી સજો, સખી ! સ્નેહ સુરંગી : વારિ પરસ્પર દઈએ રે !

ચાલો ને, સહિયર ! ઉન્નત જીવનજલ જીલવાને જઈએ રે !

[પૂર્વાભાષ]

મણિશંકર ર. ભટ્ટ

૫

જળ ભરવાને ચાલો રે !

ગરબી

જળ ભરવાને ચાલો રે, મિઠલડાં જળ ભરવા,

ખીંચું ચૌવન મહાલો રે, મધુરાં જળ ભરવા;

આજ અમુલખ લ્હાવો રે, મિઠલડાં જળ ભરવા,

ચાલો જહેનીઓ ! ચાલો રે, મધુરાં જળ ભરવા,

તરશે તરફડતાં મરે, જહેનો-ભાઈ અનેક,

પાવું અમૃત તેમને, એ જ ધરો મન ટેક.

ધાન્ય લણવાને ચાલો રે, મિઠાં ધાન્ય જ લણવા,

લીલાં ફેત્રોમાં મહાલો રે, ખીંચ્યાં ધાન્યનાં ડણ બ્યાં;

દ્યેને અનુપમ લ્હાવો રે, મધુર ચૌવનભરમાં,

ચાલો સજ્જનિઓ ! ચાલો રે, મિઠાં ધાન્ય જ લણવા.

જીજ્યાં, ત્રાસતપ્યાં, હીસે મનુ ખાલક ચોપાસ,
પ્રભુની આગ દમ કરો, તુમ તેમને ખાસ.

કૂલ વીણવાને ચાલો રે, મધુર કૂલડાં વીણવા,
મીઠું યૌવન મહાલો રે, રુડેરાં કૂલ વીણવા;
આજ આનંદ દહાડો રે, રસીલાં કૂલ વીણવા.
ચાલો સાહેલી ! ચાલો રે, રૂડાં કૂલડાં વીણવા;

દુઃખ, કલેશ, ચિન્તાભર્યું જમ રડતું લાચાર,
કરો શાન્ત, આશાભર્યાં પુષ્પ તણા ધરી હાર.

રસ સિંચવાને ચાલો રે, મધુરો રસ સિંચવા,
યૌવનવન મહાલો રે, અમર કાલ્યાં કળા જ્યાં;
ગાનઝરણુ ઝરાવો રે, લતાકુંજે લલતાં,
ચાલો સજનિઓ ! ચાલો રે, મિઠલડો રસ સિંચવા;

સૂકી રસહીન જની રહી, હૃદયવાડી દેખાય,
વર્ષાવો અમિષાર ત્યાં પ્રકુલ રમણીય થાય.

ગીત જીવવાને ચાલો રે, મધુરાં ગીત જીવવા,
આજ યૌવન મહાલો રે, પતિપ્રભુના ગીતમાં;
રમી રાસ લ્યો દહાવો રે, પ્રીતિભક્તિ ઉરમાં,
ચાલો બહેનીઓ ! ચાલો રે, મધુરાં ગીત જીવવા;

નન્દન સુન્દર નન્દનો, વાચે રસીલી વેણુ,
અંતર કીલી અમૃતભર્યાં રેલાવો પ્રભુ રહેણુ.

જળ ભરવાને ચાલો રે, મિઠલડાં જળ ભરવા,
લીલું યૌવન મ્હાલો રે, રમીલાં અમી ભરવા;
હ્યોને આનંદ લ્હાવો રે, રુટેરાં અમી ભરવા,
ચાલો સાહેલી ! ચાલો રે, મધુરાં જળ ભરવા.

[તરંગાવલિ]

રામમોહનરાય

૬

મહાદેવજીનો ગરબો

પીતળને લોટા રે ઉમિયા જળે ભર્યા રે લોલ,
ઠાતણ કરશે પારવતીનો કંથ, ગરબો રે ગાઇએ રે
શિવ મહાદેવનો રે લોલ.

ત્રાંબા ને કુંડીઓ રે ઉમિયા જળે ભરી રે લોલ,
નાવણ કરશે પારવતીનો કંથ, ગરબો રે ગાઇએ રે
ચીનાઇ ને પ્યાલા રે ઉમિયા તેલે ભર્યા રે લોલ,
મરદન કરશે પારવતીનો કંથ, ગરબો રે ગાઇએ રે
રાંધીને રસોઇઓ ઉમિયા યાળે ભરી રે લોલ,
ભોજન કરશે પારવતીનો કંથ, ગરબો રે ગાઇએ રે
પાન ને સોપારી ઉમિયા એલચી રે લોલ,
મુખવાસ કરશે પારવતીનો કંથ, ગરબો રે ગાઇએ રે
ઢાળ્યા રે ઢોલિયા ઉમિયા અતિ ઘણા રે લોલ,
પોઢણ કરશે પારવતીનો કંથ, ગરબો રે ગાઇએ રે

૭

સાત સમુદ્રની વા'લે ગોળી રે કીધી

સાત સમુદ્રની વા'લે ગોળી રે કીધી,
મેરૂ પર્વત રવાયો રે લોલ,

આજ મારે વલોણાવાર છે રે લોલ.

માતા જસોદાજી તમારા કા'નને,

મહીડાં વલોવવાને મેલો રે લોલ.

આજઠ

એક ઠેર કા'નજી કાળા વલોવે,

બીજી ઠેર રાધિકાજી ગોરાં રે લોલ.

આજઠ

લલે મળ્યો મહેતા નરસૈનો સ્વામી,

ગોપિયું આનંદ પામી રે લોલ.

આજઠ

૮

હારે દાણુ માગે

હારે દાણુ માગે રે દાણુ માગે,

હારે તારી મીઠડીના બોલ બાણુ વાગે રે. દાણુ માગેઠ

હારે કા'ન કીયા મુલકનો સુબો,

હારે કા'ન મારગ વચ્ચે ઉભો રે.

દાણુ માગેઠ ૧

હારે કા'ન કીયા મુલકનો રશિયો,

હારે મારા મારગ વચ્ચે વશિયો રે.

દાણુ માગેઠ ૨

હારે કા'ન ક્રીયા મુલકનો દાણી,
 હારે કા'ન મારી નવરંગ ચુંદડી તાણી રે. દાણુ માગે ૩

હારે કા'ન ક્રીયા મુલકનો મહેતો,
 હારે કા'ન મારગ વચ્ચે રહેતો રે. દાણુ માગે ૪

હારે કા'ન જળ જીમનાને આરે,
 હારે એમાં કોણુ જીત ને કોણુ હારે રે. દાણુ માગે ૫

હારે કા'ન નથી સાહર નથી મેલા,
 હારે ખાટી છાત્રમાં શું આવ્યો લેવા રે. દાણુ માગે ૬

હારે મહેતા નરસેના સ્વામીને વારી,
 હારે ગૌ ગોવાળીઆમાં ચારી રે. દાણુ માગે ૭

૯

પ્રભુચ-કલહ

પ્રભુજી વનમાં ચારે ઘેન, વગાડે રૂડી વાંસળી રે લોલ
 રાધા ગોરી ભાતડિયાં લઈ બચ, ચલાણે ચોખ્યાં ચૂરમાં રે લોલ
 પ્રભુજી ક્યાં રે ઉતારું ભાત કે ક્યાં બેસી જમશે રે લોલ
 રાધા ગોરી આસોપાલવને ઝાડ કે ફરતી છાંયડી રે લોલ
 રાધા ગોરી ત્યાં ઉતારો ભાત કે ત્યાં બેસી જમશું રે લોલ
 રાધા ગોરી ડુંગર ચડિયલ ઘેન કે ઘેન પાછી વાળજો રે લોલ
 પ્રભુજી તમારી ચારેલ ઘેન કે અમ થકી નહિ વળે રે લોલ
 પ્રભુજીને ચટકે ચઢીએલ રીસ કે જમતા ઉડિયા રે લોલ

મારી મારી અવળી સવળી ઠોંઠ કે ડાબા પગની મોજડી રે લોલ
 રાધાજીને ચટકે ચઢીએલ રીસ કે ભોગજ ભીડિયાં રે લોલ
 ઝીણા ઝરમર વરસે મેઘ પ્રભુ ભીંજાય બારણે રે લોલ
 રાધા ગોરી ઉઘાડો જોડ કમાડ પ્રભુ ભીંજાય બારણે રે લોલ
 જાવ જાવ માનેતીને મો'લ કે આંહી શીદ આવિયા રે લોલ
 જાશું જાશું માનેતીને મો'લ કે પછી શાશે ચોરતા રે લોલ
 પ્રભુજીને આંગણ ઉંડી કૂંઠ કે કંઠર નાંખિયા રે લોલ
 ધબકે ઉઘડ્યાં જોડ કમાડ કે પ્રભુની ગોતે નિસર્યાં રે લોલ
 કોઈ મને દેખાડો દીનાનાથ કે આપું વધામણી રે લોલ
 આપું આપું હૈડા કેરો હાર કે માથા કેરી દામણી રે લોલ.

[રઢીયાળી રાત બા. ૩]

૧૦

હરિ વેણુ વાય છે

હરિ વેણુ વાય છે રે હો વનમાં,
 તેનો વ્રેહ વાધ્યો, મારા તનમાં;
 ચિત્તડામાં ચટપટી રે હો લાગી,
 જીવણુ જોવાને હું જાગી.

રસિયાજીને રે હો રાગે,
 વ્યાકુળ કીધાં છે વૈરાગે;
 ગતમત ભૂલી રે હો ગૃહની,
 વનમાં વાંસળી વાગી વ્રેહની.

સેથે કાજળ રે હો સાર્યા,
ત્રેહમાં બાળકને રે વિસાર્યા;
ધીરજ ટળિયાં રે હો ધ્યાને,
ઠંકણ નેપુર પેહર્યાં કાને.

પ્રીતે પરવશ રે હો કીધાં,
લજ્જા લોપી, મન હરી લીધાં;
વાલમ બોલ્યા રે હો વનમાં,
મુળદાસ મહાસુખ, પામ્યા મનમાં,
હરિ વેણુ વાય છે રે હો વનમાં.

૧૧

મારા પ્રભુજીને પાંચસેં પાંકડાં

મારા પ્રભુજીને પાંચસેં પાંકડાં,
નવસેં ધેતુ દુજે, એલા નંદના ગોવાળી.

શેમાં દોશું ને શેમાં વલોશું,
શેમાં છાશું કરશું, એલા નંદના ગોવાળી.

સાત સમદર ગોળી રે કીધી,
માંકડી કીધી ચંદનની, એલા નંદના ગોવાળી.

નવકુળ નાગનાં નેતરાંરે કીધાં,
મેરૂ કીધો રવાયો, એલા નંદના ગોવાળી.

હું રે નાનકડી વલોણું ભારે,
એકલડી કેમ તાણું, એલા નંદના ગોવાળી.

સાસુ તે મારી ગામ સધાવ્યાં,
નણુદલી રીસાણાં, એલા નંદના ગોવાળી.

માતા જથોદા કાનુડાને મેલો,
મહીડાં વલોવાં મારાં, એલા નંદના ગોવાળી.

મારો તે કા'ન ગોપી બાળોને ભોળો,
મહીડાંની વાત શું બાણું, એલા નંદના ગોવાળી.

એક કોર કા'નજી કાળા વલોવે,
એક કોર રાધકાજી ગોરાં, એલા નંદના ગોવાળી.

હળવે હળવે નેવરાં તાણું કાનાજી,
નંદવાશે મારી ગોળી, એલા નંદના ગોવાળી.

નંદવાશે ગોળી, મારી ચોળી છંટાશે,
નવરંગ ચુંદડી ભીંજાશે, એલા નંદના ગોવાળી.

એટલું કીધું, ને કા'ન રીસાઈ ચાલ્યા,
જઈ વનરાવન વસ્યા, એલા નંદના ગોવાળી.

ચાલો દેરાણી, ચાલો જેઠાણી,
કા'ન મનાવાને જઈએ, એલા નંદના ગોવાળી.

આ શો રૂંડો બંસી બટનો ચોક

આ શો રૂંડો બંસી બટનો ચોક કે,
 મળી મહી વેચવા રે લોલ.
 મારગ મળિયા મારા નાથ કે,
 મુજને આંતરી રે લોલ.
 ફોડ્યાં મારાં મહીનાં માટ કે,
 ગોરસ ઢોળિયાં રે લોલ.
 ગોપી ચાલી નંદદરબાર કે,
 ગોકુળ ગામની રે લોલ.
 વારો જશોદા તમારા કા'ન કે,
 નિત આડી કરે રે લોલ.
 ફોડ્યાં મારાં મહીનાં માટ કે,
 ગોરસ મારાં ઢોળિયાં રે લોલ.
 જશોદાને ચટકે ચઢીએલ રીસ કે,
 લટકે નીસર્યાં રે લોલ.
 હાથમાં લીધી કરેણની સોટી કે,
 કૃષ્ણ કદંબ ચઢ્યા રે લોલ.
 ઉતરો ઉતરો મારા બાળ કે,
 ડહું એક વિનતિ રે લોલ.
 માતા જશોદા તમારી આણ કે,
 ગોપી સર્વે જૂઠડી રે લોલ.

મોહન માયા લગાડી

હો કનૈયાળુ રે, અમને મોહન માયા લગાડી અલખેલા:
વનમાં વેણુ વગાડી અલખેલા, હો કનૈયાળુ રે૦

ખંસી ખટ પનઘટ નિકટ, ગટ યમુના યદુવીર
નાથે નટવર નંદના, હરિ હળધરના વીર
લીલી લવિંગ લતા શોભતીજી રે.

લીલાં વન વૃક્ષવેલ વાડિયે જી રે, મારા વાલાજી-લીલી૦

ચાલો સખી જમ્યે ત્યાં જ્યાં વસે વ્રજરાજ,
નીર ભરંતાં પ્રભુ મળે એક પંથ બે કાજ.
રસિયાજી રાસ રમાડો રે અમને રસિયાજી રાસ રમાડો
સખી રે સંધ્યાની આવી સરીખી સાહેલી
આનંદ અંગ પમાડો રે અમને રસિયાજી રાસ રમાડો.

ખંસી ખટ સમ ખટ નહિ, નંદ ધામ સમ ધામ,
વૃંદાવન સમ વન નહિ, કૃષ્ણ નામ સમ નામ.

કા'નજીને માથે મણી જડયાં મોળીયાં રે,
તારા મોળિયાનો બડો બડો કાઠ.

ખમા ખમા રૂપાળા કા'નને,
કા'નજીને કાને કુંડળ હૈયે હાર
ખમા ખમા લટકાળા કા'નને—હો કનૈયાળુ રે૦

ગેડી દડે

સોનલા ગેડી ને રૂપલા દડુલિયો રે

કાન કુંવર ગેડી દડે રમવા જાય !
ડુંગરે ચડીને દડુલો દોટાવિયો રે

જમ પડ્યો જળ-જમના ભરપૂર
જમનાજીને કાંઠે કદંબ કેરાં આડવાં રે
આડવે આડવે કાળા નાગ !

આડવે ચડીને નાગ અંઝેડિયા રે
આ તે ક્યાંથી નાનાં બાળ !

કાં તો તારી માતાએ તને મારિયો રે
કાં તો તારે દાદે દીધી ગાળ !

કાં તો તારે ભાઈબંધે તને ભોળવ્યો રે
કાં તો તારા વેરીએ બતાવી વાટ !

કાં તો તું ભાલમાંથી ભૂલો પડ્યો રે
કાં તો તારો લપટ્યો ડાબો પગ

કાં તો તારા છોડે છંછેડિયો રે
કાં તો તારા ઘરમાં નાર કબલ.

નથી મારી માતાએ મને મારીઓ રે
નથી મારા દાદે દીધી ગાળ.

નથી મારા ભાઈબંધે મને ભોળવ્યો રે
નથી મારા વેરીએ બતાવી વાટ.

નથી હું તો બાલમાંથી જૂલો પડ્યો રે
 નથી મારો લપટ્યો ડાળો પગ.
 નથી મારાં છેડડે છંછેડિયો રે
 નથી મારા ઘરમાં નાર કબલ.
 હું તો તારાં કમળ ફૂલ લેવા આવિયો રે
 ઘેર મારી માએ તેડ્યા ભગ.

x

x

x

નાગ વિના કેમ રહે એની નાગણી રે
 નર વિના કેમ રહે ઘરનાર
 કાળિનાગ નાથીને કૃષ્ણ પધારીઆ રે
 જ્યોત્સનાએ મોતીએ પૂર્વા માળ.

[રઢીઆળી રાત ભા. ૩]

૧૫

ગોપી અને દાણી વચ્ચે ઝગડો

ખરમી

ગોપી—તમે અભણ્યા અમે ભણીએ રે,
 મારો પાલવડો નવ તાણીએ રે,
 તમે સમજી લો મન માંવ રે, શામળિયા, વા'લા રા'ની મેમળા રે.

દાણી—નારી શું રે સમજાવે તું સુજને રે ?
 હું તો નહીં રે ભવા દઉં તુજને રે,
 તારી-મરડીને રાખીશ માંવ રે મહિયારી, રાધા દોતી દાણ રે.

ગોપી—અલ્યા બાંહે શું મોડે શામળા રે,
તારા ઉરના ઉતારીશ આમળા રે,
કપડું છે કંસનું રાજ રે શામળિયા, વા'લાં ૧

દાણી—નારી કંસ ધસી શું ધાય છે રે,
એવા કંઈ રે આવ્યા કંઈ બાય છે રે,
તારા ઉરનો ઉતારીશ હાર રે મહિયારી, રાધાં ૨

ગોપી—અલ્યા હેડાનો હાર તૂટે રે,
મારા માથાની લટ ફટશે રે,
મારી સાસુડી દેશે ગાળ રે શામળિયા, વા'લાં ૩

દાણી—નારી આજ ને ગાળ કોને ચડે રે,
નારી લેણું હોય તો તે લડે રે,
તારા ઘરમાં નથી કંઈ કામ રે મહિયારી, રાધાં ૪

ગોપી—અલ્યા કામ શું કહીએ વિઠૂલા રે,
મેં તો તુજ સરીખા બહુ દીકલા રે,
મેલો મેલોની મારો હાથ રે શામળિયા, વા'લાં ૫

દાણી—નારી હાથ ન મેલું તાહરો રે,
આ બીજમાં અમલ છે માહરો રે,
હવે દાણુ મેલ્યાં કેમ બાય રે મહિયારી, રાધાં ૬

ગોપી—અલ્યા દાણી તો કાળો કહાવીઓ રે,
મૂંડી મથુરાં ને ગોધુળ આવીઓ રે,
મારી નંદરાયની માય રે શામળિયા, વા'લાં ૭

દાણી—નારી ગાય ચારે શું થાય છે રે,
 આપણા બેઉનાં કારજ ગાય છે રે,
 એમાં મેણુલિયાં નવ હોય રે મહિયારી, રાધા૦ ૮

ગોપી—તમી મનમાં ન આણો વિદુલા રે,
 મેણું માણસને લાગે ઘણું રે,
 તમને લંપટને નહીં લાજ રે શામળિયા, વા'લા૦ ૯

દાણી—એવી લાજ ધરો છો સુંદરી રે,
 ત્યારે મહી વેચવા શીદ નીસરી રે,
 શીદ આવી અમારી વાટ રે મહિયારી, રાધા૦ ૧૦

ગોપી—અમે અહીંમાં તે દહાડી આવતાં રે,
 અમે જતાં તે દાણુ ચૂકવતાં રે,
 તમે સખી રૂઝનાચના સ્વામી રે શામળિયા, વા'લા૦ ૧૧

૧૬

ધન્ય માવળની ઘડી રળિયામણી

હાં રે ધન્ય માવળની ઘડી રળિયામણી
 હાં રે મારો વા'લો આખ્યાની
 વધામણી હો છ રે, વધામણી હો છ રે, માવળની૦
 હાં રે હું તો મોતીડાના ચોક પુસવતી,
 હાં રે મારા વા'લીડાની આરતી ઉતારતી
 હો છ રે, ઉતારતી હો છ રે, માવળની૦

હાં રે અમે ગ્યાંતાં વા'લમજીને વારણે,
 હાં રે મ્હેતા નરસૈના સ્વામી ઉભા બારણે
 હો છ રે, ઉભા બારણે હો છ રે. ॥૧૭॥

૧૭

દળ હાથ્યાં ને વાદળ ઉમટયાં

દળ હાથ્યાં ને વાદળ ઉમટયાં રે,
 ઓ.....ગોધુળમાં ટહુક્યા મોર,
 મળવા આવો સુંદર વર શામળા રે.
 તમે મળવા તે ના'વો શા માટે રે,
 હાં રે તમે છો રે સદાયના ચોર. મળવા આવો
 તમે ગોધુળ ગોધેનુ ચારતા રે,
 હાં રે તમે ભરવાડોના બાણેજ. મળવા આવો
 મ્હેતા નરસૈના સ્વામી શામળા રે,
 અમને સંગે રમાડ્યાં રાસ. મળવા આવો

૧૮

આશાભર્યાં અમે આવિયાં

આશાભર્યાં અમે આવિયાં ને મારે પાંચે રમાડ્યાં રાસ રે,
 આવેલ આશાભર્યાં.
 શરદ પૂનમની રાતડી ને પેલો ચંદ્ર અડ્યો આકાશ રે,
 આવેલ આશાભર્યાં.

ઉતારા દેશુ આશા રે એને દેશુ મેડી ડેરા મ્હોલ રે,
આવેલ આશાભર્યાં.

હાતણુ દેશુ હાડમી રે એને દેશુ કલેરી કામ રે,
આવેલ આશાભર્યાં.

નહાવણુ દેશુ કુંડિયું રે એને દેશુ નદીકેરાં નીર રે,
આવેલ આશાભર્યાં.

લોજન દેશુ લાપશી રે એને દેશુ ક્ષીએલ દૂધ રે,
આવેલ આશાભર્યાં.

મુખવાસ દેશુ એલચી રે એને દેશુ પાન પચાસ રે,
આવેલ આશાભર્યાં.

પોઢણુ દેશુ ઢાલીઆ રે એને દેશુ હીડિળાખાટ રે,
આવેલ આશાભર્યાં.

૧૯

વાંસલડી

આલો જઇએ શ્રી યમુનાને તીર, વાંસલડી તો વાગી રે વનમાં,
મને રહેતી નથી જરા ધીર, વાંસલડી તો વાગી રે વનમાં.

વૃન્દાવનની કુંજમાં પુષ્પલતા ને ખાન,
મેના પોપટ બેલતાં રે, રૂડાં પંખી કરે છે ગાન. વાંસલડી
વારી કુંજ કદમતણી, છાયા જંબીર ઘોર,
બેઠા કદમની કુંજમાં રે, વેણું નાદ કર્યો યહુવીર. વાંસલડી
આલો આપણુ ત્યાં જઇએ, સસ રચ્ચો છે જ્યાંય,
હાસ ખોડને દયા કરી રે, પ્રભુ ગાલને માથે હાથ, વાંસલડી

વાંસળી

વાગે વૃન્દાવનમાં વાંસળી રે, ઉભો ઉભો વગાડે કા'ન;
નાદે વેધી મુનિવર વાંસળી રે, નવ રહી કોને સાન. વાગે०

તરૂની શાખાઓ જૂની રહી રે, ચરણે નમવાને કાજ;
વેલી વૃક્ષ સાથે જૂલી રહી રે, (૨)
ભાગ્ય અમારાં આજ! વાગે०

જમના નીર આલે નહીં રે મૃગમન મોહ જ થાય;
પંખી માખામાં હાલે નહીં રે (૨)
નાદ સ્થૂળી ન રહેવાય. વાગે०

વાણ્ઠ કાન ઇઈ સાંભળે રે, કરે નહીં પયપાન;
આયો ગાળા તોડી તહાં પળે રે (૨)
નાદ સ્થૂળવાને કાજ. વાગે०

ફૂલ્યાં કમળ જળ ટાટડી રે, દીસે ઉદીઓ છે ભાણ;
શંકર સમાધિ મેલી રહ્યા રે (૨)
ચર્ચુ જગતને બાણ. વાગે०

કાને પડીઓ તે વ્યવહારને રે બહાણીને રે નાદ;
સાંભળતાં તણ નિજ ધામને રે (૨)
ધાઈ મયાં સૌ સાથ. વાગે०

લીલા ઈવી કુંજધામની રે ! પવન થયો ગતિ ભંગ;
 દેવતા વૃષ્ટિ કરે પ્રસન્ન થઈ રે (૨)
 દેખી મજનો ઉમંગ. વાગે૦
 કથારામ

૨૧

વેરણુ વાંસલડી

મજનારી—

ઓ વાંસલડી ! વેરણુ થઈ લાગી રે ! મજની નારને;
 શું શોર કરે ? ભાતલડી તારી તું મન વિચારને.
 તું તો જંગલ કાષ્ટ તણે કટકો;
 રંગરસિયે લીધો રંજ ચટકો;

અલી ! તે પર આવડો શો લટકો ? ઓ વાંસલડી૦
 તને કા'નકુંવર કરમાં રાખે;

તું અધર તણે રસ નિત આખે;
 તું તો અમને દુઃખડું બહુ દાખે. ઓ વાંસલડી૦

તું તો મોહનના મુખ પર મ્હાલે;

તુ જ વિના વાચને નવ આલે,

તું તો શોક્ય થઈ અમને સાલે, ઓ વાંસલડી૦

તને હરિએ હાથ મ્હી લીધી;

તને સૌમાં ચિરમ્મલિ કીધી;

ક્ષણ મુખથી નવ મૂકે વીલી.

ઓ વાંસલડી૦

હું તો તુજને આવી નવ બાણતી;
 નહિ તો તુ જ પર મહેર ન આણતી;
 તારાં ડાળ મૂળ સાહીને તાણતી.   ઓ વાંસલડીં
 દયાના પ્રીતમને પૂરણ પ્યારી;
 તને આગળી નવ મૂકે ન્યારી;
 તારો લેહ ગુણદિસે બારી.   ઓ વાંસલડીં

દયારામ

૨૨

બંસીની ધૂન

(રાત- 'શ્રીજા મોર ટહો છે લીલી નાથેરમાં.')

કહાન બાન ભૂલવે ભે બંસીની ધૂનમાં !
 બંસીની ધૂનમાં, ખેલે રસ તાનમાં,   કહાન.
 રોલી રહો કહાન, બંસીની ધૂનમાં,
 યંબ્યાં કલિન્દીનાં નીર રાજ,   કહાન.
 ફરકે કુન્તાલ શ્યામ, બંસીની ધૂનમાં;
 નયને બદ્ધના પ્રકાશ રાજ,   કહાન.
 સોહી રહો શ્યામ, બંસીની ધૂનમાં,
 છેડી રહો મીઠા સૂર રાજ,   કહાન.
 વજન્યર થેલી જની, બંસીની ધૂનમાં,
 અવળાં ભૂપણ સજી ધાય રાજ,   કહાન.
 પ્રેમલીપક કળે, બંસીની ધૂનમાં,
 ભવનાં બંધન છટી બાય રાજ.   કહાન.

[ગુણસુંદરી વર્ષ ૬.]

સૌ દીપકબા રેશાખી

૨૩

નહિ બાઉ રે જમુના જળ ભરવા

નહિ બાઉ રે જમુના જળ ભરવા,

ઉસો કાનુડો મારું મન હરવા—નહિં

પીતળ લોટા જળે ભરાવું (૨)

હાતણના મિથે મન હરવા—નહિં

ચીનાઈ પ્યાલા તેલે ભરાવું (૨)

મઈનના મિથે મન હરવા—નહિં

ત્રાંબા તે કુંડીઓ જળે ભરાવું (૨)

નાવણના મિથે મન હરવા—નહિં

શંધી રસોઈઓ અતિ ઘણી રે (૨)

લોજનના મિથે મન હરવા—નહિં

લવિંચ સોપારી ને પાનનાં બીડાં (૨)

મુળવાસના મિથે મન હરવા—નહિં

સાવ સોનાનાં સોજટાં રે (૨)

રમતના મિથે મન હરવા—નહિં

૨૪

શ્યામ રંજ સમીપે ન બાવું

શ્યામ રંજ સમીપે ન બાવું, મારે આજઘડી શ્યામ રંજ—ટેક

જેમાં કાળાશ તે સહુ જોઈ સરખું

અર્ધમાં કપટ હશે આવું.

મારે.

કસ્તુરીની તે બાંદી કરું નહિ કાજળ ન આંખમાં અંબાવું.	મારે૦
કાકિલાનો તે શબ્દ સુણું નહિ કાગવાણી શબ્દનમાં ન લાવું.	મારે૦
નીલાંબર કાળી કંચુકી ના પહેરું જમનાના નીરમાં ન નહાવું.	મારે૦
મરકત મણિ ને મેઘ દૃષ્ટે ના જોવા જાંબુ, વંત્યાક નહિ ખાવું.	મારે૦
દયાના પ્રિયમ સાથે મુખે નીમ લીધો મન કહે પલક ન નિભાવું.	મારે૦

૨૫

હારે સખી ! દીઠો ડાહરિયો

હારે સખી ! દીઠો ડાહરિયો કાળંદરીને કઠિ હોમો રે,
પ્રાણજીવને રૂંડું પહેર્યું પીતામ્બર હારે મોર મુગટ મનોહર ધડિયો.
વાંસળી વગાડે ને મોહ પમાડે હારે જુઓ આળા જાદુડનો હારિયો,
બીને વાને પશુ ભલો શોભે છે હારે પહેલો ગુંળનો હાર હસજો હારિયો,
વઢનારી નારીઓ તો કહે છે વઢકારો હારે મને લાગે છે ડા'પણનો હારિયો,
માંકડાં લઇને કાલે આખણુ મામતો હારે મારા ફળિયામાં ઘેરઘેર ફરિયો,
કેંકવાર આંગણે નચાઓ નાનકડો હારે પેભો કા'નકુવર કેસરિયો,
રંગીલો નાથ ઋષિરાજ કહે રૂપાળો હારે એ તો આપણે કાળે અવતરિયો.

૨૬

કૂવાને કાંઠે

(પાલવડે મારો મેલો, મોહનજી)

બોલ રે બોલ, મારા કાલા હો કહાનજી!

આવડલી મત કોણે દીધી રે લોલ ?

કૂવાને કાંઠે અમે મૂંઝાં રે ઉભલાં,

કોણે પરાણે મત કીધી રે લોલ ? ૧

સાતે તે સમુદર કૂવામાં સાંપડ્યા,

મળણું નાળીને રહું ન્યાળી રે લોલ;

બાર બાર વેળા ભેડાં ઉતાર્યાં,

ભરું ભરું ને આવે ખાલી રે લોલ. ૨

માકી ચાકીને મારી કેડ વળી વાંકી,

ભમ્બર તો મારી ભીંભણી રે લોલ;

તેરમી વેળા માફે બેઠણું ઉતાર્યું,

લીધું છલોછલ તાણી રે લોલ. ૩

લપતો ને છપતો આંબો ત્યાં કહાનજી,

જોળા પડ્યા ત્યાં મારે ઢેચે રે લોલ;

શૂં ત્યાં મળણું ને ફૂટ્યું તે બેઠણું:

તુને શું, કહાનજી ! કહીએ રે લોલ ? ૪

જેવું તે કહેલાં મારી આંખોમાં ભળે,

સાતે સમુદર રેલી રે લોલ;

કહાનજી ! બેડકું બાગ્યું તેં માફ,
ઘેર કેમ બાઉ એકલી રે લોલ ? ૫

બારસેં બેડલાં કોરાં અપાવું,
અમૃત ભરાવું કૂવે રે લોલ :
સાતે સમુદરનાં ખારાં છે પાણીડાં,
મારા છે સમ, શાની રૂવે રે લોલ ? ૬

કૂવાને કાંઠે અમે મૂંગાં રે ઊભલાં,
એવી તે ગત કોણે કીધી રે લોલ ?
બોલ રે બોલ, મારા કાલા હો કહાનજી !
આવડલી મત કોણે કીધી રે લોલ ?

[રાસમન્ત્રિય]

અરેશર ફરામજી ખબરદાર

૨૭

મુજ ગામડે

(ઢાળ : અમ્મા ! વીરાને બાઉ વારણે રે લોલ.)

ગોવિન્દ ! પધારો મુજ ગામડે રે લોલ;
ગામડે ગવાય તમ ગાન જો ! ગોવિન્દ !

મૂંપડી હમારી પ્રભુ ! છાજની રે લોલ;
બનશે વૈકુંઠ સમ ધામ જો ! ગોવિન્દ !

દ્રુધલડાં હોલી ગોરી ગાયનાં રે લોલ;
પાશું ભરી ભરી પાત્ર જો ! ગોવિન્દ !

ઢેભરાં ને ઘેંસ, રૂડી રાખડી રે લોલ;
ધરશું મ્હુમાની નિર્દોષ જો ! ગોવિન્દ !

ભાવના ભૂખ્યા પ્રભુ ભાવતા રે લોલ;
પ્રિત થકી નિત્ય ધરું ધ્યાન જો ! ગોવિન્દ !

હઠાં ધરીશું પ્રભુચરણમાં રે લોલ;
દેશું કંઈ રનેહ-સન્માન જો ! ગોવિન્દ !

ગોકુળપતિ ! વહેલા આવજો રે લોલ;
જુઓ વૃજબાળા વાટ જો ! ગોવિન્દ !

[રાસ મંદિર]

રાયચુરા

૨૮

ઓધવજનો સંદેશો

ગરબી

ઓધવજ સંદેશો કહેજો સ્વામને, મારા સમ જો મૂકી મનનો મેલ જો;
કાંતુડે કપડીરે આવડો કેમ થયો, જળ કરીને હેતરીએ નહિ છેલ જો.
આટલા દિવસરે આવું નવ જાણતી, ધરથી ન જાણ્યા ધૂતારાના દાંચ જો;
પાણીડાં પીનેરે ધર શું પૂછીએ, જાણપણ્યામાં કાધો એ શું સંગ જો.
અણતેડયાં જાતાંરે નાંદને આંગણે, વણ કરાવ્યાં કરતાં ધરનાં કામ જો;
એવેરે મિથે જઈ મળતાં માંવને, પલકે પલકે કસ્તી કું પરણ્યામ જો.
દીવડિયા મિથેરે દૂરથકી આવતી, વડો કરીને વળતી વારંવાર જો;
મેહનના મુખનાંરે લેતી મીઠડાં, જ્યોત્સના મુજને કહેતાં તિર્થજ નાર જો.
માલીથી જાતા રે મેવા લાવતાં, વાટકડીમાં દોતાં ગૌરી ગાય જો;

દુધે ને દહિયેરે હરિને સિંચતા, મેં જાણ્યું જો જીવન મોટા થાય જો.
 વેરીડાં કીધાં રે વ્રજનાં લોકને, વ્હાલા કીધાં મોખી ગિરધરલાલ જો;
 કૃષ્ણડિયે પાંખડિયે હું નહિ દુખતી, કેમ વિસાધું વિદુલજીએ વ્હાલ જો.
 જમાડી જમતાં રે જીવન પ્રાણને, પવન કરીને પોદાડતી પર્યાંક જો;
 એવાંરે સુખડાં તો સુપને વહી ગયાં, વેરી વિધાતાએ અવળા લખિયા અંકજો.
 આબૂપણુ ધરતારે હરિને અતિ ધણું, મોર મુગટ ને કુંડળ ઝળકે કાન જો;
 રાજની રીતિએ મોહન માલતાં, નિત્ય નિત્ય નિરખી જોતી નવલે વાનજો.
 વાસીદું વાળાંતાં ધરતી માતનું, રમે હો રજ રસિયા ફેરે અંજ જો;
 આંખલડી આગળથી હરિનવ મૂકતી, શા માટે હરિ તબ્યો અમારો અંજજો.
 દુઃખડાંની વાતોરે ક્યાં જઈ દાખવું, દહીએ છીએ પણ કહ્યું ન માને કાવજો;
 કૂવાની છાંયડી તે કૂવામાં સમે, તરકરની મા કોઠીમાં પેસી રોય જો.
 અમારા અવગુણ રે હરિના ગુણ ધણુ, જોઈ ન કરીએ વડા સંધાતે વેરજો;
 રધુનાથના સ્વામીને કહેજો એટલું, મળવા આવો મનમાં રાખી મહેર જો.

૨૮

ગોળી ફાડી

ગોળી ફાડી મારી ગોળી ફાડી,
 જુઓ જસોદા ગોળી ફાડી.

ગાયની ગમાણે ગોવિંદ સંતાયા,
 વાછરૂ તો મારાં મેલ્યાં છોડી. જુઓ

સૂતાં જાળકનાં અંજ મરોડ્યાં,
 નૈયાં ને નેતરાં નાખ્યાં તોડી. જુઓ

શીકેથી રે બહાલે ગોરસ ઉતાર્યા,
 ખાધાં નહિ એટલાં નાખ્યાં ટોળી.   જુઓ૦
 ચાર પાંચ ગોપીઓ ટોળે મળીને,
 કા'નાને બાંધીએ તાણી તાણી.   જુઓ૦
 ચાલેા જશેદા માતાને કહીએ,
 આવડી રાવ તે કેને કહીએ.   જુઓ૦
 વહાલના સ્વામી પ્રભુ રસિક શિરોમણી,
 ગોળી ફોડી મારી બાણી બાણી.   જુઓ૦

૩૦

મીરાંશણુગાર

(ઢાળ : ક્યાં ગયો રે પેમે મોરલીવાળો !)

મુજ અબજાને મોટી મીરાંત, ખાઈ શામળો ઘરેણું મારે સાચું રે.
 વાળી ઘડાવું નિર્ફલ વર કેરી, હાર હરિના મારે હૃદયે રે;
 ચિત્ત માળા, ચતુરભુજ ચૂડલો, શીદ સોની ઘેર જઇએ રે? મુજ૦
 આંઝરિયાં જગજગન કેરાં, કૃષ્ણજી કહ્યાં ને કાંથી રે;
 વિંછુવા ધૂધરા રામનારાયણના, અણુવટ અંતરબામી રે. મુજ૦
 પેટી ઘડાવું પુરુષોત્તમ કેરી, ત્રિકમ નામનું તાળું રે;
 કુંચી કરાવું કરુણાનંદ કેરી, તેમાં ઘરેણું માફે ઘાણું રે. મુજ૦
 સાસરવાસો સજીને બેઠી, હવે નથી કાંઈ કાચું રે;
 બાઈ મીરાં : હે પ્રભુ ગિરિધરનાગર હરિને ચરણે બાચું રે. મુજ૦

મીરાંબાઈ

ઉભી અરજ કરે મીરાં રાંકડી રે

પ્રભુ પાલવ પકડીને રહી છું પ્રેમથી રે,
 મારા છેલ છળીલા અંતરના આધાર;
 ઉભી અરજ કરે મીરાંબાઈ રામને રે—(ટેક)
 મારાં દાસીપાનાં દુઃખ સરવે દૂર કરો રે.
 શીશ નામું મારા સફળરૂને પ્રણામ,
 ઉભી અરજ કરે મીરાંબાઈ રામને રે—પ્રભુ પાલવ૦

(સાખી)

સાસરીઆમાં સુખ નહિ, મહીયરિયે નહિ માન;
 સુખ દુઃખની વાતડી, ધરતું નથી કોઈ ધ્યાન;
 હવે નથી રહેવું રાણાશ્યા સજમાં રે;
 રાણો રોષ ભરેલો કૂડો કપડી રાય—ઉભી૦—પ્રભુ૦

(સાખી)

આ સમે હરિ આવજો, વિદૂલ કરજો વાર;
 ગોવિંદ સાથે ગોઠડી, અળખાના આધાર;
 વહાલા વસનું બાણી વેગે વહેલા આવજો રે;
 નહીંતર જરૂર મારા જીવનું ભોખમ થાય—ઉભી૦ પ્રભુ૦

(સાખી)

હું કે ઉતારીઆં, તરત ત્રુટયાં મત;
 તારણ હારો તારથે, શામળિયો સમરથ;

એવા વિવેકી વિદૂલને બધું વારણે રે;
 ટળશે હરિજનોના અંતરના ઉચાટ—ઉભીં—પ્રભુ
 (સાખી)

વિશ્વાસે વળગી રહી, ત્રિકમ રાખો ટેક;
 આગે હિંમત આદરી, મન ધારું વિવેક;
 એવા ભકિતભાવે ભૂદર આવો ભેટવા રે;
 હું તો વેચાણી છું, નાથ, તમારે હાથ—ઉભીં—પ્રભુ
 (સાખી)

નીતિ ધર્મ નવ છોડીએ, બ્યાં સુધી ઘટમાં પ્રાણ;
 સંહેજે સમુદર ઉતાર્યાં, જેને ભેટયા શ્યામ;
 એવા પૂરણ પુરુષોત્તમ પધારજો રે;
 સત્ય રાખો મારા સાચા સુંદર શ્યામ—ઉભીં—પ્રભુ
 (સાખી)

રૂપાળા રણછોડજી, લળી લળી લાગું પાય;
 રાણા ઘેર બધું નથી એવો કર્યો ઠરાવ;
 હવે શરણાગતની વારે ચઢજો વિદૂલા રે;
 પ્રભુ, કૃપા કરીને રાખો ચરણની પાસ—ઉભીં—પ્રભુ

૩૨

રૂમઝુમતી રમવા નીસરી

ઠા'ન તારે તળાવ, રૂમઝુમતી રમવા નીસરી રે: (૨)
 રમવા નીસરી રે, રમવા નીસરી રે, ઠા'ન તારે તળાવ,
 શુદ્ધ શુદ્ધ સર્વે નીસરી રે (૨)

રમવા નીસરી રે, રમવા નીસરી રે,
કા'ન તારે તળાવ, અંગ કેરી ચુંદડી વીસરી રે; (૨)

રમવા નીસરી રે, રમવા નીસરી રે,
કા'ન તારે તળાવ, નાક કેરી નથની વીસરી રે; (૨)

રમવા નીસરી રે, રમવા નીસરી રે,
કા'ન તારે તળાવ, કાન કેરાં કુંડલ વીસરી રે; (૨)

રમવા નીસરી રે, રમવા નીસરી રે,
કા'ન તારે તળાવ, હાથ કેરાં ઠંકણ વીસરી રે; (૨)

રમવા નીસરી રે, રમવા નીસરી રે,
કા'ન તારે તળાવ, કેડ કેરો કંદોરો વીસરી રે; (૨)

રમવા નીસરી રે, રમવા નીસરી રે,
કા'ન તારે તળાવ, પગ કેરું અંગર વીસરી રે, (૨)

રમવા નીસરી રે, રમવા નીસરી રે,
કા'ન તારે તળાવ, રૂમઝુમતી રમવા નીસરી રે. (૨)

૩૩

નથની ખોવાધ

નાગર નંદાજીના લાલ, રાસ રમતાં ભારી નથની ખોવાધ,
કા'ના જડી હોય તો આલ, કા'ના જડી હોય તો આલ. રાસ
નાની નાની નથની ને માંહી ઘરેણાં મોતી,
નથનીને કારણે હું નિત્ય ફરું છું બેતી-બેતી-બેતી. નાગર૦

નાની નાની નથની ને માંહી જડેલા હીરા,
 નથની આપોને મારી મુજકાના વીર-વીર-વીર. નાગર૦
 નાનેરી પહેરૂં તો મારે નાકે ના સોહાય,
 મોટેરી પહેરૂં તો મારા મુખપર જોલા ખાય-ખાય-ખાય. નાગર૦
 આંખે જોલે કોયલડી ને વનમાં જોલે મોર,
 રાધાજીની નથનીનો શ્યામજિયો છે ચોર-ચોર-ચોર. નાગર૦
 નથનીને કારણીએ મેં હુંદયું વૃન્દાવન,
 નથની આપોને મારા પ્રાણજીવન વન-વન-વન. નાગર૦
 નથની આપોને પ્રભુ નંદના કુમાર,
 નરસૈયાના સ્વામી ઉપર જાઉં બલિહાર-હાર-હાર. નાગર૦

૩૪

ગૃહદેવીઓનું મંગલ ગીત

(અંબા અલબેલી દીસો છો આજે રંગમાં રે લોલ-એ રાગ)

“ અમે સ્નેહ ને સૌજન્ય કેરી દેવીઓ રે લોલ;
 અમે સ્વર્ગથી સંસાર તટે ઉતર્યાં રે લોલ,
 અમે શાન્તિ ને આનંદ બધે રેલીએ રે લોલ;
 અમ હાસ્યમાં તો તેજના અંબાર છે રે લોલ.
 અમે વાણીથી સ્વર્ગ મુખા રેડીએ રે લોલ;
 અમ નેણમાંથી પ્રેમની ધારા ઝરે રે લોલ,
 અમે ધાત્રીઓ સંસારની ફહેવાઇએ રે લોલ;
 અમે વીર કાંઇ ઉછંગમાં હૂલાવીએ રે લોલ.

અમ ઉરથી અમૃતની સેરા ઝરે રે લોલ;
 અમી પાઇને દેવાંશીઓ ઉછેરીએ રે લોલ,
 અમે વિશ્વના સંતાપ સર્વ ફેડીએ રે લોલ;
 તપ્યા માનવીને છાંય શૌર્ણી આપીએ રે લોલ.
 દુઃખી માનવીનું શીર અંકે રાખીએ રે લોલ;
 અમે ઉતર્યાં રોતાનાં આંસુ લૂછવા રે લોલ,
 અમ હાસ્ય થકી ચોલતો સંસાર છે રે લોલ,
 અમે વિશ્વમાં સૌન્દર્યના અવતાર શાં રે લોલ.
 અમે ડાન્ટની માનીતી ગૃહદેવીઓ રે લોલ;
 અમે રાજી તો પ્રભુ સદા પ્રસન્ન છે રે લોલ,
 અમે સ્વર્ગને સંસારમાં ઉતારીએ રે લોલ;
 અમે સ્નેહ ને સૌજન્ય કેરી દેવીઓ રે લોલ.”

નર્મદાશંકર બાલાશંકર

૩૫

મહિડાં

હલકે હાથે તે નાથ મહિડાં બહલોવજો,
 મહિડાંની રીત ન્હોય આવી રે લોલ.....ધ્રુવ
 ગોળી નન્દાશે નાથ! ચોળી છંટાશે નાથ!
 મોતીડાંની માળા તૂટશે રે લોલ;
 ગોળી નન્દાશે ને ગોરસ વહી બાશે,
 ગોરીનાં ચીર પણ લીંજશે રે લોલ—હલકે

નાનીશી ગોરશીમાં જમનાજી ઉછે,
 એવી ન નાથ દોરી રાખજો રે લોલ;
 નાનીશી ગોરશીમાં અમૃત ઠારિયાં,
 હજવે ઉઘાડી નાથ ! ચાખો રે લોલ—હલકે

[ઈન્દુકુમાર અં. ૨ જો.]

નહાનાલાલ

૩૬

ફૂલડાંકટોરી

(દાજ: હાવાં નહિ જઈ મહી વેચવા રે ભોલ)

ચન્દ્રીએ અમૃત મોકલ્યાં રે જહેન !

ફૂલડાંકટોરી 'ચૂંથી લાવ,

જગમાલણી રે જહેન !

અમૃત અંજલિમાં નહિ ઝીલું, રે જહેન !

અંજલિમાં ચાર ચાર ચારણી, રે જહેન !

અંજલિએ જંદણાના ડાઘ:

જગમાલણી રે જહેન !

અમૃત અંજલિમાં નહિ ઝીલું, રે જહેન !

ઝીલું નહિ તો ઝરી જતું, રે જહેન !

ઝીલું તો ઝરે દશ ધાર:

જગમાલણી રે જહેન !

અમૃત અંજલિમાં નહિ ઝીલું, રે જહેન !

ફૂલડાંમાં દેવની હથેળીઓ, રે ખેન !

દેવની કટોરી ગૂંથી લાવ :

જગમાલણી રે ખેન !

અમૃત અંજલિમાં નહિ ઝીકું, રે ખેન !

[ઈન્દુકુમાર અં. ૧ લો.]

નહાનાલાલ

૩૭

સ્વમાં

સ્નેહીનાં સોજાવાં આવે, સાહેલડી !

ઉરના એકાન્ત મહારા ભડકે બળે :

હૈયાનાં હેત તો સતાવે, સાહેલડી !

આશાની વેલ મહારી ઉગી દળે. ધ્રુવ૦

મ્હડયું પૂર મધરાતનું, ગાજે ભર સૂનકાર :

ચમકે ચપળા આજમાં,

એવા એવા છે પ્રિયના ચમકાર : રે સાહેલડી !

ઉરના એકાન્ત મહારા ભડકે બળે.

ઝરઝર ઝરઝર મેહુલો વરસે આછે નીર :

ઉન્હે આંસુ નયનો ભીંજે,

એવાં એવાં ભીંજે મહારાં ચીર : રે સાહેલડી !

ઉરના એકાન્ત મહારા ભડકે બળે.

અવની ભરી, વનવન ભરી ધૂમે ગાઢ અન્ધાર :

અળકે મંહી ધુણિ ભેગીની,

એવા એવા છે પ્રિયના ઝખકાર: રે સાહેલડી !

ઉરના એકાન્ત મહારા ભડકે બળે.

ઝીણી જ્યોતે ઝખકળે પ્રિયનો દીપક લગીર:

પડે પતંગ, મંહી જલે,

એવી એવી આત્માની અધીર: રે સાહેલડી !

ઉરના એકાન્ત મહારા ભડકે બળે.

ખૂંચે ફૂલની પાંદડી, ખૂંચે ચન્દ્રની ધાર:

સ્નેહીનાં સંભારણાં,

એવાં એવાં ખૂંચે દિલ મોઝાર: રે સાહેલડી !

ઉરના એકાન્ત મહારા ભડકે બળે.

[રાસ, ભા. ૧ લો.]

ન્હાનાલાલ

૩૮

સંભારણાં

રૂપલા રાતલડીમાં ઉઘડે ઉરનાં ભારણાં, હો ખંડેન !

ઝુલે રસપારણાં, હો ખંડેન !

ત્હારે ઝખકે ઝીણાં અતિથિનાં સંભારણાં, હો ખંડેન !

લઉ હું વારણાં, હો ખંડેન !

શરદ પુનમનો આંદલો, ઘડી ચમકીને બાય;

વરસ દિવસ વીત્યે, સખિ! દોહલ દર્શન થાય.

અન્ધારી રજનીમાં ઉઘડે ઉરનાં ભારણાં, હો ખંડેન !

ઝુલે રસપારણાં, હો ખંડેન !

ત્યહારે યજ્ઞકે અમૃતઅતિથિનાં સંભારણાં, હો જ્ઞેન !

લઉં હું વારણાં, હો જ્ઞેન !

મેઘ ઝરે, રસ નીતરે, આંખો ઝોલાં ખાય;

ખીલે ન મ્હોર, ન મંજરી; સખિ! નથી આ ઋતુરાય.

સૂની રજનીઓમાં ઉઘટે ઉરનાં ખારણાં, હો જ્ઞેન !

ઝુલે રસપારણાં, હો જ્ઞેન !

ત્યહારે યજ્ઞકે રાજનઅતિથિનાં સંભારણાં, હો જ્ઞેન !

લઉં હું વારણાં, હો જ્ઞેન !

ફર ફરની કુંજમાં મોર ઝરે ટહુકાર;

સખિ! ટહુકામાં ઇવયું, મોંઘા મોરદિદાર.

લાંબી રાતલડીમાં ઉઘટે ઉરનાં ખારણાં, હો જ્ઞેન !

ઝુલે રસપારણાં, હો જ્ઞેન !

ત્યહારે યજ્ઞકે ઉરના અતિથિનાં સંભારણાં, હો જ્ઞેન !

લઉં હું વારણાં, હો જ્ઞેન !

[સસ, ભા. ૧ લો.]

—હાનાલાલ

૩૯

જનની

(મહીડાનાં દાણ અમે નહિ દધએ ૨ લોલ—એ દાળ)

મીઠાં મધુ ને મીઠા મેહુલા રે લોલ,

એથી મીઠી તે મોરી માત રે

જનનીની બેડ સખિ ! નહિ જડે રે લોલ—(ટેક)

પ્રભુના એ પ્રેમ તણી પુતળી રે લોલ,
જગથી જુદેરી એની જાત રે—જનની૦

અમીની ભરેલ એની આંખડી રે લોલ,
વહાલનાં ભરેલાં એનાં વેણુ રે—જનની૦

હાથ ગુંથેલ એના હીરના રે લોલ,
હેયું હેમંત કેરી હેલ રે—જનની૦

દેવોને દૂધ એનાં દોહ્યાં રે લોલ,
શશીએ સિંચેલ એની સોડય રે—જનની૦

જગનો આધાર એની આંગળી રે લોલ,
કાળજામાં કૈંક ભર્યા કોડ રે—જનની૦

ચિતડું ચડેલ એનું ચાકડે રે લોલ,
પલના બાંધેલ એના પ્રાણુ રે—જનની૦

મૂગી આશિષ ઉરે મલકતી રે લોલ,
લેતાં ખૂટે ન એની લ્હાણુ રે—જનની૦

ધરણી માતા એ હશે ધ્રુવતી રે લોલ,
અચળા અચુક એક માય રે—જનની૦

મંજાનાં નીર તો વધે ઘટે રે લોલ,
સરખો મા-પ્રેમનો પ્રવાહ રે—જનની૦

વરસે ઘડીક વ્યોમવાદળી રે લોલ,
માડીનો મેઘ બારે માસ રે—જનની૦

જાગતી ચાંદાની દીસે ચાંદની રે લોલ,

માનો નહિ આથમે ઉબસ રે

જનનીની બેડ સખિ ! નહિ જડે રે લોલ.

[રાસતરંગિણી]

બોટાદકર

૪૦

સાસુ

(મારી માને કેળે તે આણું મોકલે રે-એ ઢાળ)

વહે ગંગા મારે ઘરઆંગણે રે

એનાં આછાં ઉછળતાં નીર;

સખિ ! સાસુ તણાં સુખ શાં કહું રે ! (ટેક)

રમે સૂરજ ને સોમ એના અંકમાં રે,

દેવતરૂઓ ઉભાં એને વીર.

સખિ ! સાસુ

હું તો ભૂલી ભમું ભવમારગે રે,

પડે કાંટા મહીં કદી પાય.

સખિ ! સાસુ

ધણાં ઝેરી જનાવર ધૂમતાં રે,

ભુંડી હૈયામાં ભીતિઓ ભરાય.

સખિ ! સાસુ

મને કેડા દેખાડે કને રહી રે,

મારો સાચવીને કર સ્હાય.

સખિ ! સાસુ

રહે વસમા કાંટા વન વીણતાં રે,

ઝીલે આડા ઘડી-પળ ધાય.

સખિ ! સાસુ

ધરી અગે આભૂષણ ઓપતાં રે,
 હું તો લાગું લગી-લગી પાય. સખિ ! સાસુઠું
 મને ઉડેરી આશિષ આપતાં રે,
 એને કાળજે કું-કું થાય. સખિ ! સાસુઠું
 રહે રાજ ત્યજી ઉર રાચતું રે,
 એની મોટપ કેમ મપાય ? સખિ ! સાસુઠું
 મારા રૂડા સોહાગની રાખડી રે,
 નવા જગની એ તો મુજ માથ. સખિ ! સાસુઠું
 એની સેવા કરી મુખ સાધયું રે,
 ઉરે લેશું ઝીલી ઉરદહાણ. સખિ ! સાસુઠું
 એને દેશું વિશ્વામો વાટમાં રે,
 એના પ્રીતિથી પૂરયું પ્રાણ. સખિ ! સાસુઠું
 સખિ ! સાસુ તણાં મુખ શાં કરું રે !

બેઠાબેઠા

વીરાનાં વારણાં

ખમ્મા ! વીરાને બઈ વારણે રે લોલઃ
 મોંવામૂલો છે મ્હારો વીર જો !
 ખમ્મા ! વીરાને બઈ વારણે રે લોલ.

એક તો સુહાગી ગગનચાંદલો રે લોલ:

ખીજે સુહાગી મહારો વીર જો !

ખમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.

રાજ તો વિરાજે રાજમન્દિરે રે લોલ:

પારણે વિરાજે મહારો વીર જો !

ખમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.

અંધા ખીલે છે ફૂલવાડીમાં રે લોલ:

ફૂલમાં ખીલે છે મહારો વીર જો !

ખમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.

આંગણે ઉઘસ મહારે સૂર્યનો રે લોલ:

ઘરમાં ઉઘસ મહારો વીર જો !

ખમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.

એક તો આનન્દ મારા ઉરનો રે લોલ:

ખીજે આનન્દ મારો વીર જો !

ખમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.

દેવે દીધી છે મહને માવડી રે લોલ:

માડીએ દીધો મહારો વીર જો !

ખમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.

[ન્હાના ન્હાના રાસ, ભા. ૧ લો]

ન્હાનાલાલ

૪૨

હીંચકાની દોર

કોણે હિલોળી આ હીંચકાની દોર ?

મારી કોણે હિલોળી હીંચકાની દોર ?

નિરાંતે બ્રહ્મતી'તી એકલી આનંદમાં,
 કોણુ મારે મંદિરિયે પેઠા એ ચોર? મારીં
 ફંગોળો નાંખ્યો તે પૂગ્યો છે આલમાં,
 દોર તૂટે એટલું કીધું છે જોર. મારીં
 હૈયું જો ધ્રુવકે છે મારું, સાહેલડી!
 કંપે છે ચરથર કાળજની કોર! મારીં
 પ્રજ્ઞાંડ ડાલતું દેખું છું ફેરમાં,
 ચસકયું હા! ચિત્તડું રહે ન ઠોર. મારીં
 શાણી સહિયર! કોઈ હાથ ઝટ ઝાલજો,
 હળવે ઉતારજો હીંચકાનો તોર. મારીં

[નવાં ગીતો, બા. ૨ જો.]

ત્રિભુવન વ્યાસ

૪૩

નીંદરભરી

નીંદરભરી રે શુલાલે ભરી
 બેની બાની આંખડી નીંદર ભરી રે!
 નીંદરને દેશ બેની નત્ય નત્ય જાતાં,
 અંકાશી હીંચકાની હોડી કરી—બેની બાનીં
 દોરી તાણીને વીર મારે હલેસાં,
 હાલાં વાયાં ને હોડી વેગે ચડી—બેની બાનીં

નીંદર બેઠી છે નીલ સમદરના બેટમાં,
 કેસરીયા દૂધના કટોરા ધરી—બેની બાની૦
 નીંદરનો બાજ કાંઈ લૂંબે ને જુંબે,
 કળીઓ નીતારીને કચોળી ભરી—બેની બાની૦
 સીંચ્યાં એ તેલ મારી બેનીને માથડે,
 નાવણુ દેતી રે ચાર દરિયા પરી—બેની બાની૦
 છીપોની વેલડીને બેઝ્યા જળ-ઘોડલા,
 બેસીને બેન બાય મુસાફરી—બેની બાની૦
 સાતે સિંધુને તીર સફરે રે કીધી,
 સૂરજ ઉગ્યો ને બેન આવ્યાં ફરી—બેની બાની૦

[વેણીનાં કુલ]

ઝવેરચંદ મેઘાણી

૪૪

ભાભી

(મહીડાનાં દાણુ અમે નહિ દધએ રે લોભ—એ લાળ)
 ટહુકે વસન્તકુંજ કોકિલા રે લોભ,
 ઘરમાં ભાભીનાં એવાં ગીત રે.
 ભાભીના ભાવ મને બિંબવે રે લોભ. (ટેક)
 વીરા મારાની મધુર મોરલી રે લોભ,
 નવલા એ રાગ વહે નિત્ય રે—ભાભીના૦
 છોડી પિયરની એને પાલખી રે લોભ,
 મૂકી માયાભરી માત રે—ભાભીના૦

બહાલાનો સંગ કર્યો વેગજો રે લોલ,
 મારા એ બન્ધવાને માટ રે—ભાણીનાં
 સહિયરનો સાથ ત્યજ્યો સામટો રે લોલ,
 દાદાનો દૂર કર્યો દેશ રે—ભાણીનાં
 ખાંતનાં ભરેલ ત્યજ્યાં એલણું રે લોલ,
 ઊંઝો બાળાપણ વેશ રે—ભાણીનાં
 સાધી શકે ન અમરસુન્દરી રે લોલ,
 એવો અમોલ એનો ત્યાગ રે—ભાણીનાં
 શાં શાં તે મૂલ એનાં આંકિયે રે લોલ;
 શા શા સમર્પિએ સોહાગ રે—ભાણીનાં
 એને માણીને સોહો મોડિયો રે લોલ,
 રૂડાં દાદાજીનાં રાજ રે—ભાણીનાં
 બહાલ અખંડ મારા વીરનું રે લોલ,
 લાખ ટકાની કુળલાજ રે—ભાણીનાં
 એને મંદિર, એને માળિયાં રે લોલ,
 સોજે સબલું ચણગાર રે—ભાણીનાં
 એને તે કોષ તણી કુંચીઓ રે લોલ,
 હીરા ને મોતીઓ હબાર રે—ભાણીનાં
 એ તો અમારી અજ્ઞપૂરણા રે લોલ,
 વીરાના વંશ ઠેરી વેલ્ય રે—ભાણીનાં
 હસતી ઉપા એ અમ આલની રે લોલ,
 રઢિયાળી રંગડાની રેલ રે—ભાણીનાં

માડી જાયો તે મધુર મોરલો રે લોલ,
 ભાભી ઢગકતી શી ઢેલ રે—ભાભીનાં
 વીરો મહેરામણ મીઠડો રે લોલ,
 શીળી સરિતની એ સેર રે—ભાભીનાં
 અળકો સદાય એનો ચાંદલો રે લોલ,
 જીવો એ જુગ—જુગ જોડ રે—ભાભીનાં
 હૈયાં એ હેતભર્યાં હિંચજો રે લોલ,
 પૂરો પ્રભુજી એના કોડ રે—ભાભીનાં

રાસતરંગિણી]

બોટાદકર

૪૫

વાદ્યમનાં વેણુ

(મારી માને કેન્ને તે આણું મોકલે રે—એ ઢાળ)
 ગાજે વડલો વિહંગ તણું ગાનથી રે,
 માંહે ટહુકે કળાયલ મોર;
 મને બહાણું વાદ્યમજનાં વેણુલાં રે. (ટેક)
 એવો ઉરનો આનન્દ એક બોલડે રે,
 એ તો લાગે ડાળજડાની કોર. મને
 એને અમૃત તો એક—એક અક્ષરે,
 સખિ ! શીળા-શીળા એના સૂર. મને
 રામે-રામે રૂઠો રસ રાજતો રે,
 અડે હૈયામાં પ્રેમ તણું પૂર. મને

બાણે વરસે કો મન્દ-મન્દ મેહુલો રે,
સરે આછી સલિલ કેરી સેર. મને૦

બાણે ફૂલડાં ઝરે કોઇ ફેરતાં રે,
લણી આવે સાગર તણી લહેર. મને૦

દીસે બાહુ જર એની જીભમાં રે,
હું તો ભૂલી ગઇ તન ભાન. મને૦

રહે મનને નચાવી એની મોરલી રે,
મારા ઉરનો કોડીલો એ કા'ન. મને૦

ભલે વરસે અંગાર કોઇ આભથી રે,
ભલે કરવતથી કાળબુ કપાય. મને૦

રહે રસની સરિત ઉરે રેલતી રે,
પડી બુઠા સંતાપ સહુ બાય. મને૦

બેધાકર

૪૬

મનામણાં

વઉવાડને કોણ મનાવા બાય;
ચુંદલડી ને રે ઓઢું દીનાનાય,
ચુંદલડીમાં કાળી કસુંબલ ભાત.

વઉવાડને સસરો મનાવા બાય;
ચુંદલડી ને રે ઓઢું દીનાનાય,
ચુંદલડીમાં કાળી કસુંબલ ભાત.

વહવારને જેઠ મનાવા બાય;
ચુંદલડી ને રે ઓહું દીનાનાથ,
ચુંદલડીમાં કાળી કસુંબલ ભાત.

વહવારને પરણ્યો મનાવા બાય;
ચુંદલડી જટ રે ઓહું દીનાનાથ,
ચુંદલડીમાં રાતી કસુંબલ ભાત.

[રઢીઆળી રાત. ભા. ૧.]

૪૭

સાયબાની મીઠી શીખ

સૈયર મોરી ! ગરબા કૈયા ચાર બે,
ગરબડીએ રમે રે તેવતેવડી રે લોલ.
સૈયર મોરી ! શરદ પૂનમની રાત બે,
અજવાળાં પડે રે માણેકચોકમાં રે લોલ.
હું ઉભી મારા ઓરડિયાની બારે બે,
સૈયર આવે રે મુજને તેડવા રે લોલ.
સૈયર મોરી ! સસરાને જગાડો બે,
સસરાનાં મોકલિયાં રમવા આવશું રે લોલ.
સૈયર મોરી ! સાસુને જગાડો બે,
સાસુનાં મોકલિયાં રમવા આવશું રે લોલ.
સૈયર મોરી ! જેઠને જગાડો બે,
જેઠનાં મોકલિયાં રમવા આવશું રે લોલ.

સૈયર મોરી ! જેઠાણીને જગાડો જો,
 જેઠાણીનાં મોકલિયાં રમવા આવશું રે લોલ.
 સૈયર મોરી ! સાયબાને જગાડો જો,
 સાયબાનાં મોકલિયાં રમવા આવશું રે લોલ.
 ગોરી મોરી ! આછા સાળુ ઝોઢો જો,
 પરબતડી લીડો તો દીસો પાતળાં રે લોલ.
 ગોરી મોરી ! હળવે તાળી પાડો જો,
 હાથડિયા ચમચમશે ખંભા દુખશે રે લોલ.
 ગોરી મોરી ! હળવે કુદડી ફરજો જો,
 ફેરડિયા ચરશે, ને થાશે આકળાં રે લોલ.
 ગોરી મોરી ! ઝીણું રાગે ગાજો જો,
 જ્યોદાનો લવણ જોવા આવશે રે લોલ.

[રઢીઆળી રાત]

૪૮

તલવારનો બારસદાર

(હળ-સેના લીધા મારા સ્થાન અબોલમ બા સેના લીધા રે !)

બીંતે ઝૂલે છે તલવાર
 બાપુલ કેરી બીંતે ઝૂલે રે
 ભેટયે ઝૂલે છે તલવાર
 વીરાલ કેરી ભેટયે ઝૂલે રે

મારા બાપુને બહેન ! જે જે કૂંવરિયા

જે વચ્ચે પાડ્યા છે ભાગ

*હારે બેની ! જે વચ્ચે પાડ્યા છે ભાગ—બાપૂજી

મોટો માગી છે મો'લ મ્હલાતું વાડીયું

નાને માગી છે તલવાર

*હારે બેની ! નાને માગી છે તલવાર—બાપૂજી

મોટો મ્હાલે છે મો'લ મેડીની સાયબી

નાનો ખેલે છે શિકાર—બાપૂજી

મોટો ચડિયો છે કાંઈ હાથી—અંબાડિયે

નાનેરો ઘોડે અસવાર—બાપૂજી

મોટો કાઢે છે રોજ કાવા કસૂંબલા

નાનેરો ઘૂમે ધમસાણુ—બાપૂજી

મોટો પોઢે છે લાલ રંગીલે ઢાલીએ

નાનો ડુંગરડાની ધાર—બાપૂજી

મોટો મઢાવે વેઢ વીંટી ને હારલા

નાનો સળવે તલવાર—બાપૂજી

મોટાને સોઈ હીર—ઝરિયાની આંગડી

નાના ને ગેંડાની ઢાલ—બાપૂજી

મોટો સંતાય સુણી શત્રુના રીડિયા

નાનેરો છે છે પડકાર—બાપૂજી

*જમી કડીઓ ત્રીજવાર આ રીતે ગવાશે તો રાસડો ચઘાવી શકાશે.

મોટો ભાગ્યે છે સેન શત્રુનાં ભાગતાં
નાનેરો ઝીકે છે ઘાવ—ખાપૂજી

મોટો જીવ્યો છે પાય શત્રુના પૂજતો
નાનેરો સૂતો સંગ્રામ—ખાપૂજી

મોટેરે માડી ! તારી કૂંખું લળવી
નાને ઉઝાળ્યા અવતાર—ખાપૂજી

મોટાનાં મોત ચાર ડાઘૂડે જાણ્યાં
નાનાની ખાંભી પૂજાય—ખાપૂજી

ભીંતે ઝૂલે છે તલવાર
ખાપૂજી કેરી ભીંતે ઝૂલે રે !

લેટયે ઝૂલે છે તલવાર
વીરાજી કેરી લેટયે ઝૂલે રે !

[વેણીનાં કુત્ર] ,

ઝવેરચંદ મેઘાણી

૪૯

ચાંદલિયો

આસો માસે શરદ પૂનમની રાત જો,
ચાંદલિયો ઉગ્યો રે સખિ મારા ચોકમાં.

સસરો મારો પેલા જનમનો ખાપ જો
સાસુ રે પેલા જનમની માવડી.

જેઠ મારો આષાઢીવો મેઘ જો
જેઠાણી ઝઝકે વાદળ વિજળી.

દીયર મારો ચાંપલિયાનો છોડ જો
 દેરાણી ચાંપલિયા ફેરી પાંદડી.
 નણુંદ મારી વાડી માંહેલી વેલ્ય જો
 નણુદોઘ મારો વાડી માંહેલો વાંદરે.
 પરણ્યો મારી સગી નણુંદનો વીર જો
 તાણીને બાંધે રે નવરંગ પાઘડી.

૫૦

કુટુંબ વત્સલતા

બહાલું કુટુંબ મને વિશ્વમાં રે લોલ;
 બહાલમાં વિભુનો સદા વાસ જો—બહાલું
 સસરા મારા તે દેવતુલ્ય છે રે લોલ;
 સાસુજી બાણે બીજી માત જો—બહાલું
 જેઠજી મારા તે સૂરજ ચળકતા રે લોલ;
 જેઠાણી બાણે જિવા નાર જો—બહાલું
 દીયર કોડીલા મારા કુળમાં ચે લોલ;
 હોંસે હસાવી ખુશી થાઉં જો—બહાલું
 દેરાણી રૂડી ગૃહે આંદની રે લોલ;
 દીપાવે સ્વર્ગ શાં આવાસ જો—બહાલું
 નણુદી ન્હાની શી બાણે ફૂલકળી રે લોલ;
 નણુદોઘ નશીબદાર ભુંગ જો—બહાલું

બન્ધુ આશાનો મારો દીવડો રે લોલ;
 અજવાળે તાતનું એ કુળ જો—બહાલું
 બહેની સમાન શીલ સહચરી રે લોલ;
 દીલડું ઠારીને કંઈ વાત જો—બહાલું
 બાળુડો મારો જીવન તાંતબો રે લોલ;
 બાળકી દીપાવે મારી કુખ જો—બહાલું
 દાસી હું દીન મારા નાથની રે લોલ;
 હૈયાનાં હેત ને ઉદાસ જો—બહાલું
 પ્રીતિની વાડી બધી ખીલતી રે લોલ;
 સીંચી હું સ્નેહ સુખી થાઉં જો—બહાલું
 અહા! કુટુંબ પ્રેમ નાવડું રે લોલ;
 નાવડે સુકાની ગૃહનાર જો—બહાલું

[ધીરજનાં કાવ્યો]

ધીરજ

૫૧

મેંદી રંગ લાગ્યો રે

મેંદી તે વાવી માળવે,
 એનો રંગ ગયો ગુજરાત
 મેંદી રંગ લાગ્યો રે
 નાનો દેરીડો લાડકો ને
 કાંઈ લાગ્યો મેંદીનો છોડ—મેંદી રંગ લાગ્યો રે.

વાટી ધુટીને ભર્યા વાટકા,
 ભાભી રંગે તમારા હાથ—મેંદી રંગ લાગ્યો રે.
 હાથ રંગીને દરી શું રે કરે,
 એના એનારો પરદેશ—મેંદી રંગ લાગ્યો રે.
 લાખ ટકા આલું રોકડા,
 કોઇ બવ જો દરીઆ પાર—મેંદી રંગ લાગ્યો રે.
 શોકયના સાયબાને જઈ એટલું કે'જો,
 તારી ગલેની પરણે ઘેર આવ્ય—મેંદી રંગ લાગ્યો રે.
 ગલેની પરણે તો ભલે પરણે,
 એની ઝાઝા દિ રોકજો બાન—મેંદી રંગ લાગ્યો રે.
 શોકયના સાયબાને જઈ એટલું કે'જો,
 તારો વીરો પરણે ઘેર આવ્ય—મેંદી રંગ લાગ્યો રે.
 વીરો પરણે તો ભલે પરણે,
 એની જાહેરી જોડજો બાન—મેંદી રંગ લાગ્યો રે.
 શોકયના સાયબાને જઈ એટલું કે'જો,
 તારી માડી મરે ઘેર આવ્ય—મેંદી રંગ લાગ્યો રે.
 માડી મરે તો ભલે મરે,
 એને બાળજો બોરડી હેઠ—મેંદી રંગ લાગ્યો રે.
 શોકયના સાયબાને જઈ એટલું કે'જો,
 તારી માનેતીની ઉઠી આંખ—મેંદી રંગ લાગ્યો રે.
 હાલો સિપાઈઓ, હાલો ભાઈબંધીઓ,
 હવે હલકે બાંધો હથીઆર—મેંદી રંગ લાગ્યો રે.

૫૨
શતો રંચ

- હાં રે મને રૂઝ છે
ભાષી કેરે ભાલે એ ટીલડીનો રાતૂડો રંચ,
- હાં રે બીજો રૂઝ
વીરાની ચોખ્ખેરી એ જાંખડીનો રાતૂડો રંચ.
- હાં રે એક રૂઝ છે
માખડીને મીઠિ સેમે ભરેલ રાતૂડો રંચ,
- હાં રે બીજો રૂઝ
બાલડી જ્ઞેના! તારે હોઠે અંત રાતૂડો રંચ.
- હાં રે એક રૂઝ
મુસ્વીરના જખમનાં ચોખ્ખિત તલ્લો રાતૂડો રંચ.
- હાં રે બીજો રૂઝ
પરદેશ જતા પિયુલની પ્રીત તલ્લો રાતૂડો રંચ.
- હાં રે એક રૂઝ
વરલાડી! તારી સોહાગણ મુલકીનો રાતૂડો રંચ,
- હાં રે બીજો રૂઝ
વનની જલોપડીનો હીમોળ ભર્યો રાતૂડો રંચ.
- હાં રે એક રૂઝ
સહિયર તલ્લી હલેલીમાં ચેંદડીનો રાતૂડો રંચ,
- હાં રે બીજો રૂઝ
સંધ્યાને હુદય સળગી રહેતો મધુર રાતૂડો રંચ.

હાં રે એક રૂડો

કન્યાને હાથ રમતી કંકાવડીનો રાત્રીડો રંગ,

હાં રે બીજો રૂડો

બજારંગની ધબાનો બગને ઉઠાવતો રાત્રીડો રંગ.

હાં રે મને રૂડો

પરબૂલનો સજેલો સંસારે સર્વ રાત્રીડો રંગ,

હાં રે એક રૂડો

કોધાળ માનવીની ઠો' લલ તલો રાત્રીડો રંગ.

[વેણીનાં કુખ]

અવેશ્યાંદ મેઘાણી

ફૂલની પાંખડી

(ઢાળ: પ્રીતમ પરાકુના, મહારાજ !)

ફૂલની પાંખડી લ્યો, પ્રાણ !

ઉરની એ અધુરી લ્હાણ;

અમીમય આંખને અહેશાન:

ફૂલની પાંખડી લ્યો પ્રાણ !

સ્વબન સ્નેહનાં ગરણ રહે,

હિલહરિયાવ અહો એ ઝીણે !

પ્રાણ પાંખડી ખીલી રહે,

ત્યાં બીજાં શાં સન્મીન ? ફૂલનીં

છલકાતા રસભાવતરંગે,
 પ્રકાશપરિભલ ઉછળે અંગે;
 પ્રકુલ આત્મકમળ ઉલટે,
 ત્યાં બીજાં યાનાં ફાન ? ફૂલનીં

અનંતલલ પર બહાલાં મહાલે,
 અમરવેલ મુરતરૂ સમ મૂલે;
 પ્રીતિલક્ષ્મી પ્રભુમય પ્રગટે,
 ત્યાં પ્રભુતાનાં રસપાન ! ફૂલનીં

દૃષ્ટિયોગમાં મધુરું હસતાં,
 બહાલઉમળકે અધુરું વિલસતાં;
 રસિયા બન કલ્પોલ કરે,
 ત્યાં આધીનતાનાં તાન : ફૂલનીં

પ્રાણ સમાં પ્રિયજનને પરિચય,
 રૂમઝુમતું અમ છવન રસમય;
 જેમાંની આ જોકે જ—
 ફૂલની પાંખડી લ્યો પ્રાણ !
 ઉરની જે અધૂરી લેખણ;
 અમીમય આંખને અહેયાન :
 ફૂલની પાંખડી લ્યો પ્રાણ !

૫૪

રામનામ

સીતારામનાં સન્તાન

પૂણ્યભૂમિનાં સન્તાન !

આવો હો ! રામનામ ઝીલવા.

નીતિ રાજ્ય નિપુણતામાં રામરાજ્ય ચોભતું;

સ્નેહલક્ષ્મી શુદ્ધતામાં રામજીવન ચોપતું.

એવાં મોંઘેરાં માન

પ્રભુ ગીતધ્વને તાન

આવો હો ! રામનામ ઝીલવા.

માતૃપ્રેમ-પિતૃપ્રેમ-ભાતૃપ્રેમ ઠર્યાવા,

પતિપ્રેમ-પત્નીપ્રેમ-મિત્રપ્રેમ નિરખવા;

રામજીવનમાં માન

લઈ, ભારતીસન્તાન !

આવો હો ! રામનામ ઝીલવા.

પુનિત પત્રલે ગૃહે ગૃહે સીતા સતી પધારે,

પત્નીભક્ત પતિ રામ જીવનમાં ઉતારે;

હિંદ સ્વર્ગને સંચાલન:

રામસીતાને ગાન:

સહુ ભારતી સન્તાન !

આવો હો ! રામનામ ઝીલવા.

રાધાચુર

૫૧

અસાડિલા રાજ

(ભીંને મ્હારી મુંડલ—જે લાજ)

આબા આબા અસાડિલા રાજ,
 હીંચે મ્હારાં હેયાં, સખિ !
 લાબા જે તેા સૌભાગ્યજર્યા સાજ,
 હીંચે મ્હારાં હેયાં, સખિ !

પુણ્ય પવનની શાન્તિ હીંચોજે,
 સૂઝે પ્રભાંડ જે હિન્ડોળ રે !
 વીજળી જળકતાં અંબન અંબય કંઈ
 માજે ઘેરું ધન ઘોર;
 હીંચે મ્હારાં હેયાં, સખિ !

સૂતા પડછન્દ બગ્યા,
 પૂરાતન પ્રાણ બગ્યા;
 જોકાકાર જોધ છંજી વખા જડપાજ;
 હીંચે મ્હારાં હેયાં, સખિ !

જળકી બગ્યું મ્હારું જીવન વેસતું,
 ઉલટ્યાં રસાતાળ ઉઝાં રે !
 હુલે મ્હજો મ્હારા દિલનો મ્હેસમણ,
 રહે હલોહલ જોજ !
 હીંચે મ્હારાં હેયાં, સખિ !

બેઢીતૂર નાર હું તો,
 ડાલાવી ડાલાઉં હું તો;
 રસગુણથી રસે રસરાજ:
 હીચે મ્હારાં હૈયાં, સખિ !

હળવી હથેળિયે રસસાયર સમાવું,
 રસગુણ જીલી ગુલાવું રે !
 નાચું નચાવું તેમ હળુ હળુ હેરે,
 એકલી બાણી મ્હને હસાવે;
 હીચે મ્હારાં હૈયાં, સખિ !

હસાવી હસું ન હું તો,
 ફહોને બીજું શું કરું તો ?
 એની હરવી હારી ગઈ લાજ:
 હીચે મ્હારાં હૈયાં, સખિ !

[લલિતનાં કાવ્ય]

લલિત

૫૬

પંદર તિથિએ

પડવાની પશુ પ્રીત ગટ મટ ભૂલી રે,	
મારા હરિ વીના એક વાત સરવે સૂની રે.	૧
બીજે બાળે વેશ રહી છું બાળી રે,	
આ ઘરમાં કેમ રહેવાય વાગે તાળી રે.	૨
ત્રીજે ત્રિભુવનરાય સજ પધારો રે,	
હરિ આવોને આપણે ઘેર હેત વધારો રે.	૩

- ચાલે અંચળ નાર ચતુરા ચાલે રે,
 પેલો વડોદરાનો વૈદ દુખડાં ટાળે રે. ૪
 પાંચમના પડદા હરિ શું રાખ્યા રે,
 મારે પ્રેમરસ પીવા કાજ હરિરસ ચાખ્યા રે. ૫
 છઠીના લખીઆ લેખ તે તો કેમ ટળશે રે,
 મારા પેલા ભવની પ્રીત આવી મળશે રે. ૬
 સાતમના સંતાપ હરિ શું અમને રે,
 આ શું કહીએ મહારાજ લાજ નહિ તમને રે. ૭
 આઠમે ઓમ્મશ્વ થાય હરિ હોય હેલી રે,
 મારે સોળ ગોપીઓનો સાથ રમવા ઘેલી રે. ૮
 નોમે નમેરા નાથ નમેરા ના થઈએ રે,
 આ ગોકુળિયું મેલી મથુરાં ના બંધએ રે. ૯
 દશમે દિનરાત દેહી મારી દાઝે રે.
 ઘેર નાવલીઓ રીસાય તે ઘણું સાલે રે. ૧૦
 એકાદશીનાં વ્રત મારે કરવાં રે,
 શ્રી જમનાજીનાં ધ્યાન મારે ધરવાં રે. ૧૧
 દ્વાદશીને દહાડે દરશન અમને દેએ રે,
 મારા શામળીઆ ભગવાન સન્મુખ રહેએ રે. ૧૨
 તેરશના તો તંન અમારાં દુટયાં રે,
 આ હરિ હરિ કરતાં હોઠ અમારા સૂક્યા રે. ૧૩
 ચૌદસે તો ચતુર નર વાહાયા રે,
 ઘેર રાધા સરખી નાર શું રીસાયા રે. ૧૪
 પૂનમે તો પંદર તથા અર્ધ કહાવે રે,
 મુને સેજડીએ સૂતાં નિદ્રા ન આવે રે. ૧૫

૫૬૨ તિથિઓ

સખી પડવે તે પથે આત્મારે, મહાવનના તે મારગ આત્મા રે;
 સાથે સીતા ને લક્ષ્મણ બાળા, રઘુપતિ રામ રૂંદેમાં રહેલો રે. ૧
 સખી બીજે મદીમાં બિરાજેરે, બેવાં નદીઓતણાં નીર જાશે રે;
 રામ મેલી તથા રૂડું રાજ, રઘુપતિ રામ રૂંદેમાં રહેલો રે. ૨
 સખી ત્રીજે તે વનની અડી રે, દસ ફળ મંગાવે છે દહાડી રે;
 સારી થોભે સીતાજીની વાડી, રઘુપતિ રામ રૂંદેમાં રહેલો રે. ૩
 સખી ચિત્તે કેવડીઓ જોડે રે, ફાલ્યો ફૂલ્યોને મોઝરો મ્હેકેરે;
 એવી લીલી લતાઓ લહેકે, રઘુપતિ રામ રૂંદેમાં રહેલો રે. ૪
 સખી પાંચમે પોપટ પાલ્યો રે, પાંખ લીલી ને કાંઠલો કાળો રે;
 રામ નામ જણાવે જાણ્યો, રઘુપતિ રામ રૂંદેમાં રહેલો રે. ૫
 સખી છઠ્ઠે છેતરવાને આળ્યો રે, ફૂડો કપડી ચવણ સાથે લાળ્યો રે;
 બે મુખનો મરગ જનાળ્યો, રઘુપતિ રામ રૂંદેમાં રહેલો રે. ૬
 સખી સાતમે શ્રીહરિ સમર્પા રે, વાડી લેજી ઉપાડવા જમરા રે;
 રૂખ સાહીને ઉપાડવા જમરા, રઘુપતિ રામ રૂંદેમાં રહેલો રે. ૭
 સખી આઠમે એને નીહાળ્યો રે, ધનુષ ધારીને મરગલો માર્યો રે;
 મૃગ મરતી વખતે પોકાર્યો, રઘુપતિ રામ રૂંદેમાં રહેલો રે. ૮
 સખી નોમે તે નાખતું તીર રે, જઈ વાગતું છે મરગને શિર રે;
 ધાલે ધાલે લક્ષ્મણ વીર, રઘુપતિ રામ રૂંદેમાં રહેલો રે. ૯
 સખી દશમે કહે લક્ષ્મણને રે, બેલી વીરો બેઠાવે છે તમને રે;
 આડી અણુ દીધી છે અમને, રઘુપતિ રામ રૂંદેમાં રહેલો રે. ૧૦

સખી એકાદશી અપવાસી રે, લંપટ લેવાનો લાગ તપાસી રે;
 રાવણ સીતાને લઈ ગયો નાસી, રઘુપતિ રામ રૂઢેમાં રહેલો રે. ૧૧
 સખી બારસે હનુમાન બળિયોરે, ઠેકી સમુદ્રને પાર નીકળિયોરે;
 જઈ ભેગમાયાને મળિયો, રઘુપતિ રામ રૂઢેમાં રહેલો રે. ૧૨
 સખી તેરસે ત્રંબાળુ ભાગે રે, રાક હનુમાન કેરી વાગે રે;
 લાય લંકા ગઢમાં લાગે, રઘુપતિ રામ રૂઢેમાં રહેલો રે. ૧૩
 સખી ચૌદશે ચિત્ત વિચારી રે, ફોજ વાંદરાની રચી સારી રે;
 રામે રાવણને નાખ્યો મારી, રઘુપતિ રામ રૂઢેમાં રહેલો રે; ૧૪
 સખી પૂનમે પ્રભુજી આવ્યારે, થાળ બરી મોતીડે વધાવ્યા રે;
 માતા કૌશલ્યાને મન ભાવ્યા, રઘુપતિ રામ રૂઢેમાં રહેલો રે. ૧૫
 સખી પંદર તિથિ થઈ પૂરી રે, એમાં એકે નથી અધૂરી રે;
 આત્મારામની વાણી મધુરી, રઘુપતિ રામ રૂઢેમાં રહેલો રે.

૫૮

લાલજના મહિના

લાલજ કાશતક મહિને રથ બદવરાયે ભેતર્યા,
 હો લાલ વહેલા આવજો હો લાલ. ૧
 લાલજ માગશર મહિને મેલી મધુરાં ગયા,
 હો લાલ વહેલા આવજો હો લાલ. ૨
 લાલજ પોષ મહિને પોપટ બેઠો પાંજરે,
 હો લાલ વહેલા આવજો હો લાલ. ૩

- લાલજી મહા મહિને મારા હૈયામાં હોંશે ઘણી,
હો લાલ વહેલા આવજો હો લાલ. ૪
- લાલજી કાગણ મહિને કૂલે ગુલાલે ઘેરીઓ,
હો લાલ વહેલા આવજો હો લાલ. ૫
- લાલજી ચૈતર મહિને ચતુર્ભુજ બોલાવીઆ,
હો લાલ વહેલા આવજો હો લાલ. ૬
- લાલજી વૈશાખ મહિને અબજાની આશા પૂરી કરો,
હો લાલ વહેલા આવજો હો લાલ. ૭
- લાલજી જ્યેષ્ઠ મહિને જગજીવન ઘેર આવિયા,
હો લાલ વહેલા આવજો હો લાલ. ૮
- લાલજી અષાઢ મહિને વાયે હીડોળે હીંચતાં,
હો લાલ વહેલા આવજો હો લાલ. ૯
- લાલજી શ્રાવણ મહિને શરવણીએ બહુ વરશીઓ,
હો લાલ વહેલા આવજો હો લાલ. ૧૦
- લાલજી બાદરવો પછુ ભરે પૂરે બહુ ગાજીયો,
હો લાલ વહેલા આવજો હો લાલ. ૧૧
- લાલજી આસો માસે શરદ પૂનમની રાતડી,
હો લાલ વહેલા આવજો હો લાલ. ૧૨

નંદલાલના મહિના

- આવોને નંદલાલ રમવા આવોને રે,
 રમવા સરિખી રાત મળી છે;
 રમવાનો છે જોગ, રમવા આવોને રે.
 મારા શામળિયા ભગવાન, રમવા આવોને રે.
 ના'વો તો નંદજીની આણુ   "   "   "
 નરસે થયા છે નાથ,   "   "   "
- કારતક તો મેં કળે રે કાઢ્યો,
 ભરદરીએ જેમ જહાજ—રમવા આવોને રે   ૧
- માગ્યર મહિને મારગડે મેલી,
 હવે અમારૂં કોણુ છે બેલી;
 ગિરધર વિના થઈ ઘેલી—રમવા આવોને રે.   ૨
- ૧૫ માસે જીવન પ્રાણુ તણું છું,
 લોકડિયાંની લાજ લોપું છું;
 સંસાર ત્યાગ કરું છું—રમવા આવોને રે.   ૩
- મહા મહિને મંદિરિયાં રે સૂનાં,
 હરિ વિના આસનિયાં રે સૂનાં;
 પ્રભુ વિના કેમ રહેવાશે—રમવા આવોને રે.   ૪
- ફાગણ મહિને ફરહજલી રે હોળી,
 છોકરાં ભરે ગુલાલની ઝોળી;
 હરિ વિના કોણુ ખેલે હોળી—રમવા આવોને રે.   ૫

- ચૈતરે ચતુર્ભુજ આલ્યા,
 સૌ લોકનો સંદેશો રે લાલ્યા;
 વા'લો મારો કંઈ ન લાલ્યા—રમવા આવોને રે. ૬
- વૈશાખે વાવલિયા રે વાયા,
 આંખ ઉઘાડીને ચાદશ જોયાં;
 આંસુ પાલવડે લોયાં—રમવા આવોને રે. ૭
- જેઠ માસે જગજીવન આવે,
 સૌ લોકો સંદેશો રે લાવે;
 વા'લો મારો કંઈ ચે ન કહાવે—રમવા આવોને રે. ૮
- આષાઢે હું અબળા રે નારી,
 જોખન દરિયે પૂર છે ભારી;
 વા'લો મારે મેલ્યાં વિસારી—રમવા આવોને રે. ૯
- શ્રાવણે સરવરીયા રે વરસે,
 નદીયે નીર ઘણેરાં રે ભરશે;
 વા'લો મારો કેમ ઉતરશે—રમવા આવોને રે. ૧૦
- ભાદરવો ભર દરિયે રે ગાજે,
 નીલાં વન નવ પહ્લવ છાજે;
 વા'લો મારો લગીર ન લાજે—રમવા આવોને રે. ૧૧
- આસો તે માસે આવી દિવાળી,
 લોક વણે છે સેવ સુંવાળી;
 વા'લો વિના આ શી દિવાળી—રમવા આવોને રે. ૧૨

૬૦

એક યુગલનું સ્વાર્પણ

બારબાર વર્ષે માધાવાવ મળાવી, તોયે ન નિસર્ચાં નીર,	મારા બહાલા.
તેડાવો બેશીને, બેથ બેવડાવો, બેશીડા બેવડાવો,	મારા બહાલા.
બાણતલ બેશીએ એમ જ કીધું, દીકરો ને વહુ પધરાવો,	મારા બહાલા.
ઘોડો ખેલાવતા હો વજમલ દીકરા, દાદાજી બોલાવે,	મારા બહાલા.
શું રે કહો છે મારા સમરથ દાદા ? શું રે પડ્યાં છે કામ ?	મારા બહાલા.
બાણતલ બેશીએ એમ જ કીધું, દીકરો ને વહુ પધરાવો,	મારા બહાલા.
અમને શું પૂછો મારા સમરથ દાદા ? પારકી જણીને પૂછી આવો,	મારા બહાલા.
બેટડો ખવરાવતાં હો વહુજી બહેન, સાસુજી બોલાવે,	મારા બહાલા.
શું રે કહો છો મારાં સમરથ સાસુ ? શું રે પડ્યું છે કામ ?	મારા બહાલા.

જાઈ વાળંદીઆ વીરા વાળંદીઆ, સન્દેશે લઈ જાને,	મારા બહાલા
મારી માતાને એટલું રે કહેજે, ચુંદડી ને મોડીઓ લઈ આવે,	મારા બહાલા
પહેલું પગથીયું જેમ જેમ ઉતર્યાં, નજરે દેખાયાં નીર,	મારા બહાલા
બીજું પગથીયું જેમ જેમ ઉતર્યાં, નજરે દેખાયાં નીર,	મારા બહાલા
ત્રીજું પગથીયું જેમ જેમ ઉતર્યાં, કાંડાં સમાણાં નીર,	મારા બહાલા
ચોથું પગથીયું જેમ જેમ ઉતર્યાં, ગોઠણ સમાણાં નીર,	મારા બહાલા
પાંચમું પગથીયું જેમ જેમ ઉતર્યાં, કેડ સમાણાં નીર,	મારા બહાલા
છઠ્ઠે પગથીએ જેમ જેમ ઉતર્યાં, છાતી સમાણાં નીર,	મારા બહાલા
સાતમે પગથીએ જઈ પગ દીધો, પદ્મશ પડિયા પ્રાણુ	મારા બહાલા

૬૧

જસમાની ગરબી

(રાગ—પુનઃ આંદોલનો)

- ગાજે પાટણપુરમાં ગરવી ગુર્જરનો ઘણી રે,
સાચો સબજો પેલો સોલંકી સિદ્ધરાજ;
જેની કીર્તિ વ્યાપી રહી આ જગમાં ઘણી રે. ૧
- તેણે લોકો કાજે વાવ, કૂવા બંધાવીઆ રે,
મોટાં માનસરોવર દેવળ-ધર્મ વિશાળ;
પોષી સર્વ પ્રબળે શત્રુ સર્વ નમાવીઆ રે. ૨
- તેણે પાટણ પાસે એક સરોવર આદ્યું રે,
ખોદે ખાડા ત્યાં તો માળવી ઓડ અનેક;
નાંખે ઓડણે મટોડા માથે લઇ પળું રે. ૩
- પાળે વડની ડાળે ગુલે બાળક પારણે રે,
માટી લેતાં જસમા ગુલાવે નીજ બાળ;
વળતાં મુખડું પેખી બચ કુવરને વારણે રે. ૪
- સાદે વેષે ફરતાં રાબાએ દેખી પરી રે,
બાતે રૂપાળી રંગીલી પરમ ચતુર;
પાસે જઇને રાબા કહે છે સુષ્તું સુંદરી રે. ૫
- ‘ માટી સારવાને આ કોમળ કાયા કરી નથી રે,
પાળે બેસીને તું રીઝવ તારું બાળ;
બીજી ઓડણે છે કામ કરે તારી વતી રે.’ ૬

જસમા કહે છે ‘રાજા કામ કરી ખાવું ગમે રે,
મુજને બેસી રહેતાં વાધે અંગે રાગ;
મારા નવરા દહાડા નવ નીઠે કદી રે.’ ૭

‘જસમા જંગલમાં વસવાને તું સરજી નથી રે,
મારા નગર તણે તું આવીને બે નોક;
પાટણપુરની શોભા હું તુજને શું કહું કથી રે.’ ૮

‘નગરે અંધારી શેરી ને ઉચી મેડીઓ રે,
તેમાં માણસ આઠે ચાલ્યાનો નહિ માગ;
બાણે ઉનાળે ઉભરાવી દેખું કીડીઓ રે.’ ૯

‘જસમા માણસ બહુ દેખીને શું ઘેલી બને રે,
તારા હલકા મનના ઉઠે હલકા ધાટ;
ન કળે ખાખરની ખીસકોલી સાઠર સ્વાદને રે.’ ૧૦

‘રાજા મેલાં મન માણસનાં મેલાં શહેરનાં રે,
મેલી ગલીઓમાં બહુ મારે છે દુર્ગન્ધ;
મેલાં ઝેર તણાં છવેા તે છવે ઝેરમાં રે.’ ૧૧

‘જસમા રાજાના દરબારે તેં દીઠા નથી રે,
તેમાં ખાજ બગીચા ખીલે ફૂલ ગુલાબ;
મોટા હોજ કુવારા ઉઠે આવે બેસથી રે.’ ૧૨

‘રાજા જંગલ આગળ બાગ બગીચા ધૂળ છે રે,
જેવો સૂરજ આગળ તારાનો ચળકાટ;
મારા જંગલની મોઝે તો માંધે મૂલ છે રે.’ ૧૩

‘જસમા જંગલની વાતો તું આજ વિસારજો રે,
મીઠાં નરઘાં ને સારંગી કેરા સૂર;
ગાયન સુણવાને કાજો તું મહેલ પધારજો રે.’ ૧૪

‘રાજા નવ રીઝું સારંગી કેરા સૂરથી રે,
મેના મોર બપૈયા ટેવ્યા છે મુજ કાન;
વાતો કોયલના ટોકાની તો કહેતી નથી રે.’ ૧૫

‘ઝોડણ આવો તો ઉતાડ મેડી માળીએ રે,
રહેજો મિત્ર સહોદર સર્વ સંબંધી સાથ;
તમને પ્રિયજનો માનીને નિશદિન પાળશું રે.’ ૧૬

‘મારે ઝોડણને ઉતરવા જોઈએ કુંપડી રે,
મેડી માળે ચડતાં મુજને આવે ફેર;
પડતાં પગ ભાગે ને કાયા થઈ જાય ફૂળડી રે.’ ૧૭

‘ઝોડણ આવો તો પીરસાવું મેવા ચૂરમાં રે,
ખૂલે હાથી ઘોડા ગુર્જરપતિને દ્વાર;
તેને દેખીને હરખાશે ઝોડણ ઉરમાં રે.’ ૧૮

‘મારે ઝોડણને તો વાળુ જોઈએ ઘેંસનાં રે,
રાજા! શું છે મારે હય હાથીનું કામ;
દહીં ને દૂધ મહેનાં ભારે ભૂરી ભેંસનાં રે.’ ૧૯

‘ઝોડણ માગી લ્યોને આછા શાળુ ઝોડણું રે,
હીરા માણેક મોતી સોનાના ભંડાર;
આવી કંચન વરણી કાયા પર શોભે ઘણું રે.’ ૨૦

‘છાયલ ટકશે આછાં થાળુ તો ફાટી જશે રે,
નાખું ઘાસ ચણેડી ગંઠી કંઠે હાર,
પહેરૂં ફૂલતાણી માળા તો પરણ્યો રીઝશે રે.’ ૨૧

‘જશમા કહે તું મુજને કેવો છે તારો પતિ રે,
તારા જેવી સમજી નારી જેને ઘેર;
એના જેવા સુખિયો આ જગમાં બીજો નથી રે.’ ૨૨

‘પેલો કેડ કસીને કામ કરે મારો પતિ રે,
જેના મોળિયામાં બહેકે છે બહુ ફૂલ;
જેના કોદાળીના ઘાથી ધરતી ધૂજતી રે.’ ૨૩

‘જોને કામ કરતાં એ ન્યાણે તારા બાણી રે,
એના મનમાં તારો પૂરો નહીં વિશ્વાસ;
તારી બૂજ ન જાણે જસમા એ તારો ધણી રે.’ ૨૪

‘રાજા સાચાને ભય લેશ નથી સંસારમાં રે,
મારા પતિને મારો સંપૂરણ વિશ્વાસ;
હું તો અન્ય જનોને ભાઈ ગણી રહું ભારમાં રે.’ ૨૫

‘જસમા રાણા ને રાજાને હું તાબે કરું રે,
મોટા મહારથી પણ ન આપે સામો બોલ;
તારા આગળ હું નવ અમલ ચલાવવા આદરું રે.’ ૨૬

‘રાજા કાયા ને માયા પર બળ નૃપનું વસ્તું રે,
પ્રભુએ જીવ ધર્યો છે જ્યોત્સના કાયામાંય;
ભારે ભૂપતણું પણ તે પર ન ચાલે કશું રે.’ ૨૭

‘જસમા દઢતા તારી દેખી વિસ્મય થાય છે રે,
આવાં દંપતિને પણ આખર હોય વિયોગ;
મિથ્યા આ જગના સુખ માટે મન મુઝાય છે રે.’ ૨૮

‘રાબ્બ કોઈ ન બાણે કાલે માઈ શું થશે રે,
એવી અદ્ય છંદગી માણે આ સહુ લોક;
રૂડી રહેણી સુખ પરલોકે પૂરણ આપશે રે.’ ૨૯

એવું કહીને જસમા ટોપલી લઈ પાછી ફરી રે.
રાયે લીધા વળતી પાટણ કેરો પંથ;
થઈ છે જસમાના પતિવ્રતની જેને ખાતરી રે. ૩૦

૬૨

રાબ્બ રાણી

(એકવચ્ચ મૂકા હમારી ચુંદડી-એ રાહ)

સોના બેઠું, મારી રૂપલીઆ ઉઠાણી બે,
રાબ્બની રાણી રે પાણીડાં સંઘર્યા.
આણી તીરે રાણી ભરે પાણી બે,
સામીને પાળે રે વન કેરો મોરલો.
ભરે ભરે ને મોરલો ઢાળી નાખે બે,
રાબ્બની રાણી રે મોર સાથે રમે.
કોઈએ જઈને રાબ્બને કહ્યું બે,
તમારી રાણી રે મોર સાથે રમે.

એટલે રાજને ચટકે ચઢી રીસ જો,
 હાથમાં લીધાં તીર ને કામઠડાં જો.
 રાજજી શિકાર રમવા ચાલીઆ,
 એટલે રાજીજી હજારે રહીને બોલ્યાં જો.
 મારજો મારજો હંસ ને હાજીઆર જો,
 એક ના મારશે રે વન કેરો મોરલો.
 રાજ્યાં રાજ્યાં હંસ ને હાજીઆર જો,
 શોધીને માર્યો રે વન કેરો મોરલો.
 દિવસ આથમ્યો ને સાંજ પડી ગઈ ત્યાંય જો,
 રાજજી મોર મારીને ઘેર આવીઆ.
 ઉઠો રાજીજી દિવડીઆ અજવાળો જો,
 રડતાં ને કડગતાં દિવડા અજવાળીઆ.
 કહો તો રાજીજી સાંકળાં ઘડાવું જો,
 ખીલીએ લખાવું રે વન કેરો મોરલો.
 ઘેલા રાજજી ઘેલડિયું શું બોલો જો,
 સોનીના લખેલો મોર કેમ બોલશે.
 કહો તો રાજીજી સાડીઆ વસાવું જો,
 પાલવડે લખાવું રે વન કેરો મોરલો.
 ઘેલા રાજજી ઘેલડિયું શું બોલો જો,
 દોશીવાળીઆનો લખેલો મોર કેમ બોલશે.
 મોર મારો પિયરનો પાડોશી જો,
 સાસરીઆનો સંગાથી મોર કેમ મારિયો ?

૬૩

મહાકાળીનો ગરબો

મા તું પાવાની પટરાણી કે, કાળી કાળકા રે લોલ.
 મા તારે હુંગરડે ચડવું તે, અતિ ઘણું દોહાડું રે લોલ.
 મા તારી પ્રદક્ષિણા કરવી કે, વરણન શું કરું રે લોલ.
 વિશ્વાસે તપ કરવા બેઠા કે, કેવળ મુનિ થયા રે લોલ.
 આવું રૂડું ચૌદું ચાંપાનેર કે, ચૌદે ચૌદ મળ્યા રે લોલ.
 ત્યાં કાંઈ ગાતાતા ગરબા કે, માજી આવિયાં રે લોલ.
 રાયે છેડતો સાહ્યો હાથ કે, માજી પ્રસન્ન થયાં રે લોલ.
 માગ્ય માગ્ય ઘોડાની ઘોડાર કે, હાથી ગુલતા રે લોલ.
 માગ્ય માગ્ય કુટુંબ કુશળ શ્રેમ કે, જન્મળ અતિ ઘણી રે લોલ.
 માગ્ય માગ્ય ગુજરાત સરખી ગાદી કે, બદર બેસણું રે લોલ.
 માગ્ય માગ્ય નવે ખંડનાં રાજ્ય કે, ચાંદો સૂર્ય તપે રે લોલ.
 માશું માશું એટલું વરદાન કે, મારે મહોલે પધારીએ રે લોલ.
 ફટ ફટ પાવાના રાજન કે, એ શું માગિયું રે લોલ.
 આજથી છઠે ને છ માસ કે, મૂળ તારું જશે રે લોલ.
 એમ કહી માતા થયાં અલોપ કે, પાવે હાથ ધસ્યા રે લોલ.

૬૪

નેગીરાજ

નેયા જગત્ ધૂમી એક નેગીરાજને,
 પુરાતન ભારતને ચોકઃ અલબેલડી !
 જનનીએ દીધ એવા એક નેગીરાજને,
 જગવ્યા જંભે ચૌદ લોકઃ અલબેલડી !—નેયા૦

કરણે સુખ્યા'તા સાચા એક જોગીરાજને,
 સુખડે જેને પ્રભાતે: અલખેલડી !
 હૃદયે પૂજ્યા'તા પૂજ્ય એક જોગીરાજને.
 તપતા ત્રિખંડ રવિ તોલ: અલખેલડી !—જોયાં

જાણ્યા'તા જીવી જીવન એક જોગીરાજને,
 ભર્યાં અમૃતે જેનાં ઉર: અલખેલડી !
 નિરખ્યા, એ પરખ્યા મુજ દેશ જોગીરાજને,
 નયણે જેને વીજ-નૃર: અલખેલડી !—જોયાં

દીડા સખી ! મીડા એવા એક જોગીરાજને,
 બુદ્ધશે વિશુદ્ધ દયારે'મ: અલખેલડી !
 જાણ્યા મન માન્યા તપ-સિદ્ધ જોગીરાજને,
 જીવને ગૂંથેલ કૃષ્ણપ્રેમ: અલખેલડી !—જોયાં

રસના અખંડ રટે એક જોગીરાજને,
 નીતિમાં રામના નિવાસ: અલખેલડી !
 શ્વાસે વસાવ્યા રૂડા એક જોગીરાજને,
 ઝીલ્યા જનકશા સંન્યાસ: અલખેલડી !—જોયાં

જીવને જડેલ સખી ! એક જોગીરાજને,
 પ્રભાચર્યે ભીષ્મ ભડવીર: અલખેલડી !
 મર્ત્યપુરીમાં અમર એક જોગીરાજ એ,
 સત્યે હરિશ્ચન્દ્ર-હીર: અલખેલડી !—જોયાં

દેહે મઢેલ દેવ એક જોગીરાજ એ,
 ચરિતે સુવર્ણશા વિશુદ્ધ: અલખેલડી !

ધર્મે ધેનુ'શા નમ્ર એક જોગીરાજ એ,
શૌર્ય સિંહણ પીધ હ્રધઃ અલખેલડી !—જોયા૦

શાને પૂજ્યું સખી ! જન્મ-જોગીરાજને ?
ઘોળ્યાં કુંકુમ કનકથાળઃ અલખેલડી !
શાને વધાવ્યું એ વિશ્વ-જોગીરાજને ?
ગૂંથી નભતારકની માળઃ અલખેલડી !—જોયા૦

જોગી પરજોગી લુખાં ભૂપણે નારાજ છે,
જોગીને વહાલો જીવનભોગઃ અલખેલડી !
મુક્તિને પન્થ મળ્યા એક ગાંધીરાજ એ,
માનવઉરમન્દિરને ચોકઃ અલખેલડી !
જોયા પ્રજ્ઞાંડ ધૂમી એક જોગીરાજ એ.

[રામ]

કેરાવ હ. શેઠ

૬૫

હુંડી

મારે શામળીઆ સરખો સરદાર રે, સમરૂં ગિરધારી,
ખાણી ધાર્યો દુવારકાનો નાથ રે, સમરૂં ગિરધારી;
મારે કોઈ નથી પરવાર રે, સમરૂં ગિરધારી,
હુંડી દેજો દુવારકાના નાથ રે, સમરૂં ગિરધારી.

જૂનાગઢમાં જોઈ વળ્યા, કાંઈ ન દીડા મારા નાથ,
હોતે હુંડી શીકારજો, દેજો દેજો દુવારકાના નાથ રે, સમરૂં૦

સુદામાનાં દારિદ્ર કાપિયાં, આવ્યા જ્યારે તમ દ્વાર,
એ મુઠી તાંદુલ આરોગિયા, ત્યારે લક્ષ્મીએ આપ્યા હાથ રે,
સમરૂં

ગાંગેય કરે કારણે ચક્ર ધર્યું મહારાજ,
મુધન્યાને રાખીએ, તમે તેલ કડાથી તતકાલ રે, સમરૂં

જગન કરે ત્યાં જાએ નહીં, અને વેચાયા મટુદ્રી માંદા
એવા દયાળુ છે તમે, અન્ન એંઠાં આહીરનાં ખાવ રે, સમરૂં
કુંવરબાઈનાં મામેરાં પુરિયાં, રાખી સભામાં લાજ,
ગાંસડે ગાંસડે કાપડ લાવિયા, તમે સંતોષી નાગરી નાત રે, સમરૂં

કુંવરબાઈની જેડાળીએ, ન્હાવા મેટ્યાં ઉનાં નીર,
વિઢૂલ વરસાદ વરસાવીએ, કરી કૃપા બળભદ્રવીર રે, સમરૂં

બૂનાગઢના શહેરમાં, સાડા સાતસેં નાગરની નાત,
નાતનું નથી નોંતરું, મને નાતે દીધો તિરસ્કાર રે, સમરૂં

નહીં પ્રાક્ષણ નહીં વાળીઆ, નહીં શેઠ ને શાહુકાર,
હું છું દાસ તમારો, નાગર પ્રાક્ષણ કંગાલ રે, સમરૂં

સોનાં રૂપાં નજરે ન દીઠાં, ન દીઠા મોતીના હાર,
તુલસીની માળા ખેરી હું કરું, મારા ઘરમાં નથી વાળીવાલ રે,
સમરૂં

એટી એટો વળાવીઆં, વળી વળાવી ઘરની નાર,
એક હતું બૂનાગઢનું ઝુંપડું તે તો ઉડાડી દીધું તતકાલ રે,
સમરૂં

સાડા સાતસેં રૂપિયા રોકડા, લાંબો મારો નાથ,
 ગોમતીજીને કાંઠડે, હુંડી આપે દુવારકાનો નાથ રે, સમરૂં
 નરસી મહેતાની વિનિતિ, તમે સાંભળો મારા નાથ,
 કર બેડી તમને કહું, હવે હસીને ઝલો મારો હાથ રે, સમરૂં

૬૬

તળાવડી

(ઠાળ : સરોવર પાણીમાં મધ'તી, સાહેલડી !)

જોના સમોવડી ભરી તળાવડીમાં
 નાની ચી નાવડી ઝૂલતી જ રે;
 બેમાં બેકલડી હીંચું સાહેલડી !
 આનંદ લેલડી હું ફૂલતી જ રે.
 અમીરસ પાણીમાં પાંખાળી પાવડી
 વીંજું ત્યાં આભને વીંછળે જ રે;
 શીંને સૂરજ ને શીંને ચાંદલિયો,
 નવલજ તારલા નીતરે જ રે.
 ત્રપકતી ત્રપ ત્રપ સોનેરી વાલ્ખી
 ફરે ઝમનમાં ફૂલડી જ રે;
 રસબસ હેમાં શીંને રસીલાં,
 શીંને મારી નવરંજ ચુંદડી જ રે.
 પાણીમાં હલકે ને છલકે તળાવડી,
 માળા જમતમાં રેલતી જ રે;

જ્યાં જ્યાં રેલે ત્યાં ભસ્તી આનંદની,
 દુઃખડાં દૂર કરી મેલવી જ રે.
 આવો આવો, સૌ આવો, સાહેલડી !
 નિર્ભજ જળ પર ઝીલવા જ રે;
 નિત નિત નૌતમ ખીલવી મુંદર,
 કુસુમકળી સમ ખીલવા જ રે.

ત્રિશુવન વ્યાસ

૬૭

વર્ષાનો રાસ

(હાજ : ખમ્મા ! વીરાતે જઈ વારણે રે લોલ.)

વર્ષા તો સાત સાત જહેનડી રે લોલ;	
સાતે તે જહેનીઓ અપાર જો:	વર્ષાં
વર્ષાની એક જહેન વાહળી રે લોલ;	
વાહળી એ જત્રત જલધાર જો:	વર્ષાં
વર્ષાની એક જહેન વીજળી રે લોલ;	
વીજળી એ પ્રાણતેજતાર જો:	વર્ષાં
વર્ષાની એક જહેન આંદની રે લોલ;	
આંદનીએ અંદ્રકિરણહાર જો:	વર્ષાં
વર્ષાની એક જહેન વેલડી રે લોલ;	
વેલડીએ ફૂલમધુસાર જો:	વર્ષાં

વર્ષાની એક ખેન ઢેલડી રે લોલ;
 ઢેલડીએ પ્રેમમતવિહાર ભે: વર્ષાં

વર્ષાની એક ખેન રૂકિમણી રે લોલ;
 રૂકિમણી તે રૂપનો અંબાર ભે: વર્ષાં

દશગણ પરમાર

૬૮

શરદનો રાસ

(ઢાળ—હારે સખિ ! દોઠા ડોભરિયો
 કામંદરીને કાંઠે ઉભો રે એ—ગીતનો લખ.)

હાં રે સખિ ! મીઠી મધુરી ભે અંદા,
 કે આલ કેરે કાંઠે ઉભે છે !

હાં રે રાસ રમવાને તારક-વૃન્દા
 કે દેવી જ્યોતે જમે છે !

દેવ-ખાલિકા સગી એ આલ-જોભે લાડવી;

હાં રે એ તો સખીઓ શું સરે મન્દમન્દા:

હો ! ચન્દા ભે ! આલ કેરે કાંઠે ઉભે છે !

કોટિ કોટિ અગીધાર જનનેથી નીતરે;

હાં રે આજ સૌમ્ય જની પૃથિવી નવ-ખણ:

હો ! ચન્દા ભે ! આલ કેરે કાંઠે ઉભે છે !

પ્રાણુને ઉઘણુ એ જગકે જનેરી;

હાં રે એણે જનને જોદાઈ તેજકન્ધા:

હો ! ચન્દા ભે ! આલ કેરે કાંઠે ઉભે છે !

ભયું ભયું મુખ એનું આંખને ભરી દે;
 હાં રે એ તો જીવન ભરી દે સુખ-કન્દા:
 હો ! ચન્દા એ ! આભ કેરે કાંઠડે ઉગે છે !
 વિશ્વ-વાંસળીમાં આજ પ્રેમ-સૂર વાગે;
 હાં રે એના હૈયે પડે પડછન્દા:
 હો ! ચન્દા એ ! આભ કેરે કાંઠડે ઉગે છે !
 ઉરમાં અભિલાષ હો ! કુંણી કુંણી બાગે;
 હાં રે ઉડે રસછોળ આજ સ્વછન્દા !
 હો ! ચન્દા એ ! આભ કેરે કાંઠડે ઉગે છે !

[પ્રસ્થાન વર્ષ ૧૯૮૨]

સ્નેહરશ્મિ

૬૯

કોયલડી

(શેરનો સુખો ક્યારે આવશે રે—એ દાળ)

વાગે વધાઈ વસન્તની રે,
 ફૂલડે ઉડે એની ફાર રે કોયલ જહેની !
 એક 'ફૂલ' કર આજનું રે—(ટક)
 મ્હોરી લતા કંઈ માંડવે રે,
 મીઠા આંખલીઆનો મ્હોર રે કોયલ જહેની ! એકઠ
 વન-વન વેણ વિહંગનાં રે,
 ઘર-ઘર આજતાં ગાન રે કોયલ જહેની ! એકઠ
 સૂનાં લાગે સહુ એ સખિ ! રે,
 પંચમવિષ્ણુ નહિ પ્રાણુ રે કોયલ જહેની ! એકઠ

- આજ કળી ઉઘડી રહે દે,
સંતાડયા છેડએ સૂર રે કોયલ જહેની ! એક૦
- આજ રહે કેમ રૂસણાં રે !
આજ થવાં શાં ઉદાસ રે કોયલ જહેની ! એક૦
- ઉભી સખી આવી આંગણે રે,
પ્રેમનો કરજે પ્રકાશ રે કોયલ જહેની ! એક૦
- કાલ્ય વસન્ત વહી જશે રે,
આજમાં ઉડશે આજ રે કોયલ જહેની ! એક૦
- આવશે મેઘ અપાઠનો રે,
વીજળી પામશે વાજ રે કોયલ જહેની ! એક૦
- હાદુરનાઠ ડરાવશે રે,
ત્રિહી તણા જલુકાર રે કોયલ જહેની ! એક૦
- માન ત્યારે મન રાખજે રે,
અવર તણે અધિકાર રે કોયલ જહેની ! એક૦
- આજ રાણી તું તો રામની રે,
સૌરભનો શણગાર રે કોયલ જહેની ! એક૦
- વેદન્યા તું વસન્તની રે,
ધીમી મુખા કેરી ધાર રે કોયલ જહેની !
એક 'કૂહુ' કર આજનું રે.

૭૦

ચંદ્ર અને ધરણી

(રાગ દેશ)

હૃયો સખી સૃષ્ટિનો શણગાર હાર,
ચાલ ચાલ જોવાને ચંદ્રમા;
જોને પ્રેમથેલી જૂમિનો દેહાર,
જોને ઠાલે સૃષ્ટિ આનંદમાં;
હાં રે ઠાલે સૃષ્ટિ આનંદમાં.

(સાખી)

ધન્ય ધરા-સુંદરી તને, ચતુર ચંદ્ર તું જ કાન્ત,
શાન્તિ પાઠ પઢાવતો, સાધીને એકાન્ત
ધરણી પડી પતિને પાય, શિક્ષા શિરે ધરે રે,
અધિયત્ન ગોરી પતિગુણ જાય, શાન્તિ ચિતે સ્મરે રે;
ધરોને જાહેની ધરતી માતાનું કહું કાન,
પ્રીતેથી કરે સંસારસુધારસ પાન.

(સાખી)

ચંદ્રસુખે ચીડાઈને તારાનાં મુખ શ્યામ,
સદ્ગુણીનું મુખ જાણીને રમે દુષ્ટના રામ.
સખી જોને પતિનું માન,
તેનાં ગાંધર્વ જાયે જાન;
પામે દેવી સમાન સન્માન,
રમે રમા રસિક લઈ તાન.

ધરણી પડી.

(સાષ્ઠી)

ધરણી-નાર સમ મહિણીઓ સેવે સ્વામી પાય;
અતુર અંદ્રસમ પતિ મળે જય જય ત્યાં ઉચરાય. ધરણી૦

૭૧

વનનાં આમન્ત્રણ

ઠાળ

(પાલવડો મ્હારો મ્હલો, મોહનછ !
મારગડે મ્હને જવા દિયો;
વળતાં આપીશ દાણ મહીનાં;
મહી મ્હારાં વેચવા દિયો:
પાલવડો મ્હારો વિ.-એ ઠાળ)

વનનાં આમન્ત્રણ આવ્યાં સાહેલડી !
પુરને મહેલ શી ઉણપો હશે ?
લીલમ લીલી એ કુંજે ઘેરાય, ત્હાં
એવી વિરાટની વિભૂતિ શી વસે !
વનનાં આમન્ત્રણ ૧

વનમાં ફાયલડી ટહુકે, સાહેલડી !
પુરમાંની મેના તો પીંજરે પડી;
વનમાં ફો ગોપિકા ગાજે ગગનભરી,
પુરમાં પટરાણીઓ રમણે મ્હડી.
વનનાં આમન્ત્રણ ૨

વનમાંહિ કેસરીની કેસર, સાહેલડી !
પુરમાં કિરીડીનાં કિરણો સ્ફુરે;

વનમાં વૈરાગ્ય ને વિલાસ છે સોહામણ,
 પુરમાં સુવર્ણનાં સ્વમાં ઉરે:
 વનનાં આમન્ત્રણ ૩

વનમાં સરોવર ઘેરાં, સાહેલડી !
 પુસ્ત્રા તો કુંડ કાંઠે છાછરછટ્યા;
 વનમાં શકુન્તલા, ને વનમાંહિ રાધિકા;
 પુરમાં તો કુબ્જાનાં કામણ, ભલા !
 વનનાં આમન્ત્રણ ૪

વનકેરા આંબલા મ્હોર્યા, સાહેલડી !
 પુરમાં કટોરાઘટ કુંડાં ઉભાં:
 વનમાં બેગી જહાંગીરી માણે, સખિ !
 પુરમાં ગરીબોનાં દિલડાં દૂધ્યાં:
 વનનાં આમન્ત્રણ ૫

વનનાં તપોવને તપસી, સાહેલડી !
 પુરમાં વણિક કાંઠે વણબે ખીલ્યા:
 વનમાં તો વિશ્વનો વિહારી વિહારે, ને
 પુરમાં મનુષ્યની ઝગડે કલા:
 વનનાં આમન્ત્રણ ૬

વનનાં આમન્ત્રણ આવ્યાં, સાહેલડી !
 પુરનાં યે પુણ્યપાપ ઓછાં નથી;
 વનની મદૂલીમાં સીતાને રામજી,
 રમથું ત્હાં વનની મ્યાઓ કથી:

ચાલો, વનવનની કથાઓ કથી:

વનનાં આમન્ત્રણ ૭

[ન્હાના ન્હાના રાસ બા ર નો]

ન્હાનાલાસ

૭૨

વાદળી ધૂમે છે

વીજ ચમકે મેહુલીઓ ગાળે છે.

ઠરે મોર મીઠા ટહુકાર

વાદળી ધૂમે છે.

નેણ ચમકે હેતલડાં ગાળે છે

ઠરે હૈયા મીઠા ટહુકાર—વાદળી

દિવસ ચમકે રાતલડી ગાળે છે

એમાં મીઠા જીવન ટહુકાર—વાદળી

પ્રભ ચમકે ને પ્રભાંડ ગાળે છે

કરે આત્મા ઉંડા ટહુકાર—વાદળી

[નવાં ગીતો]

ત્રિશુવન વ્યાસ

૭૩

મોરલો

પુરનો મોરલો, હો રાજ !

પુરમાં યનગન યનગન નાચે

પુરનો મોરલો, હો રાજ !

પુરનો મોરલો, હો રાજ !

સુખની ચેરીઓ, હો રાજ !
 આંગણ ધનગન ધનગન નાચે
 સુખનો મોરલો, હો રાજ !
 પુરનો મોરલો, હો રાજ !
 ફૂલની વાડીઓ, હો રાજ !
 ફૂલડે ધનગન ધનગન નાચે
 ફૂલનો મોરલો, હો રાજ !
 પુરનો મોરલો, હો રાજ !
 રસનાં સરોવરો, હો રાજ !
 રસભર ધનગન ધનગન નાચે
 રસનો મોરલો, હો રાજ !
 પુરનો મોરલો, હો રાજ !

[નંદાના નંદાના રાસ, બા. ૧ લો.]

નંદાનાલાલ

૭૪

હેયાસૂનાં

નિર્જન વનવગડે અલી વાદળી !

જળ શાં ઢોળવાં અમથાં ?

રણે રત્નઢોળવાં અમથાં ?

એવાં હેયાસૂનાં સમીપ વિતક શાં ખોલવાં અમથાં ?

હૃદય શીઠ ખોલવાં અમથાં ?

આતક જળવણુ ટળવળે, મેઘ અલ્પો ધનધોર;

મર્જન કિંતુ જૂઠડાં; જગ એનું ય નઠોર:

બીછરા સરવરને શીદ મલિન જળે અઘોળવાં અમથાં ?
 જવાહીર ઝંગોળવાં અમથાં ?
 એવાં હૈયાસૂનાં સમીપ પિતઠ શાં ખોલવાં અમથાં ?
 હૃદય શીદ ખોલવાં અમથાં ?

સુગન્ધ મિટ્ટા લિંબડા, રસમાં કડવા ઝેર;
 સુખ મિટ્ટાંના મોહ શા, જો નહિ મનના મેળ ?

ગરબુ જગવગડે વણુ પાત્ર પ્રણય શો ઢોળવો અમથો ?
 ઉરેઉર જોડવાં અમથાં ?
 ઉજ્જડ મરુભૂમિમાં રસિક હૃદય શાં ખોલવાં અમથાં ?
 જીવન શીદ રોળવાં અમથાં ?

મોહભીના સંસારમાં, જૂઠા મૃગજળ ઘાટ:
 મોંઘી સફરો સ્નેહની, આઘી ઉરની વાટ:

વિજન કે વાડીને એકાન્ત ફૂલો ! શાં ફોરવાં અમથાં ?
 દરદ દિલ બ્હોરવાં અમથાં ?
 ફૂલો, કહાં મળશે બ્હાલો કાન્ત ? સ્વજનના સ્નેહનીય કથા ?
 અવરની મારે છે શી તથા ?
 -નિર્જન -

કેશવ હ. શેઠ

૭૫

સેવાનાં સન્ત

સેવાનાં સન્ત થઈ રહીએ સાહેલડી !

સેવાનાં સન્ત થઈ રહીએ

સર્વે સંસારની સાથમાં વસીને,
સહુને સહાયકારી થઇએ—સાહેલડી !

આટોશી પાટોશી કુટુંબ કબીલે,
રહેમી નજરથી હો ! જોઇએ—સાહેલડી !

સંસારે રૂઢિનો સડો જે પડ્યો છે,
તોડી બાંડુને સુખ દઇએ—સાહેલડી !

દુઃખિયાનાં દુઃખ સહુ ટાળવાને માટે,
ઘર ઘર જમ જ્ઞાન દઇએ—સાહેલડી !

સેવાસુધારસ સ્વર્ગિય પ્યાલી,
નિત્યે ભરી ભરી લઇએ—સાહેલડી !

સેવાનાં સન્ત થઈ રહીએ સાહેલડી !
સેવાનાં સન્ત થઈ રહીએ.

[રાસ મંદિર]

રાયચુરા

૭૧

બ્રહ્મનાદ ગાળે

અહો ! બ્રહ્મનાદ ગાળે, શો બ્રહ્મનાદ ગાળે;

રૂંડો રાસ રચ્યો આજે બ્રહ્માંડમાં.

અનેક રૂપે રાચીએ અનંત કોટી અંડમાં—શો બ્રહ્મનાદ

બીજરૂપે રહી વૃક્ષનાં, પીએ ભૂમિરસ સાર;

ભૂતળ દળે ઉંડા જળે, પશુ વસીએ નિરધાર.

દેહભૂતમાંહી દેવરૂપે મનાઇએ,
 તેજમાંહી તત્ત્વ બની તેજમાં સમાઇએ;
 શૂન્યમાંહી શબ્દે છવાઇએ—શેા પ્રદ્ધનાદ૦
 સ્વર્ગ મૃત્યુ પાતાળમાં, સ્થળ એવું નહિ કોઇ;
 કરીએ કીડા નવ અમે, આણુમાં પણ આણુ હોય.
 અનેક રૂપે રાત્રીએ અનંત કોટી અંડમાં—શેા પ્રદ્ધનાદ૦
 કવિ ચિત્રકાર કુલચંદ્રભાષ

૭૭

આને ઉત્સવ રાષ્ટ્રદેવનો

(દાળ : આને ઉત્સવ ફૂલડોલનો)

પુનિત સન્તોનાં વૃન્દ (૨)

આને ઉત્સવ રાષ્ટ્રદેવનો:

મૈયા ભારતી સોહન્ત (૨)

આને ઉત્સવ રાષ્ટ્રદેવનો.

કુંજે વસન્ત કંઈક જુને નવપ્રેરણા

કેકિલા સુંકઠે ટહુકન્ત:

આને૦

હૈડે રસચેતના જગાવે સ્નેહજ્યોત શી ?

પિડે પ્રદ્ધાંડ પ્રગટન્ત:

આને૦

અન્તર મહિં ભકિત જગન્નાથ-જન્મભૂમિની,

ઝગમગ કો ઓજસે લસન્ત:

આને૦

શેલત જગમોહને જતાવી જીવન-માધુરી,

હિન્દી નવકોડે હસન્ત;

આને૦

મંજુલાલ મજમુંદાર

૭૮

યુગરેખા

ખેડે ભારતનો ખાત્ર (૨)

ફૂલડાં ફેરે નવયુગનાં;

ઉટે પ્રેમનો પરાત્ર (૨)

ફૂલડાં ફેરે નવયુગનાં.

નવજીવનપ્રભાતના વિશુદ્ધ વાયુ વાય છે;

જનનિનો ઝગહગે સોહાગ:

ફૂલડાં ફેરે નવયુગનાં. ખેડે૦

સત્યને સહકાર દિવ્ય ચેતના મધુ હસે;

ટહુકે હૃદય કોકિલાના રાગ:

ફૂલડાં ફેરે નવયુગનાં. ખેડે૦

સ્વાર્પણની દેવસરિત વૃક્ષવૃક્ષ વહી રહી;

શીખવતી તળાવોને ત્યાગ:

ફૂલડાં ફેરે નવયુગનાં. ખેડે૦

ઐક્યમૂળ વૃક્ષ વિમળ ચિતળ છાંય ઢાળતાં;

ઉતારે હૈયાને ચાક:

ફૂલડાં ફેરે નવયુગનાં. ખેડે૦

કૃત્રિમતા તણી ઉતારી કાંચળી, કુદરતલીલા;

છોડે પિનાકીના પિનાક:

ફૂલડાં ફેરે નવયુગનાં. ખેડે૦

ઋતુ ઋતુના રાજની વિરાજે મુકુટમંજરી;

મહાલે જગ મધુકર મહાભાગ;

કૂલડાં ફેરે નવયુગનાં. ૦હેકે૦

કૂલકૂલે કવિબુલબુલો સુણાવે આત્મખોલડા;

શે। થશે સ્વરાજકલવિપાક !

કૂલડાં ફેરે નવયુગનાં. ૦હેકે૦

મણવનાદપૂર્ણ માળી મોહનની મોરલી;

ડાલાવે દિશ-દિશના નાગ;

કૂલડાં ફેરે નવયુગનાં. ૦હેકે૦

અંધકવિ હંસરાજ

૭૮

ધન્ય મારી ભારત ભૂમિ

(આજ્ઞાભર્યાં અમે આવિયાં—એ રામ)

અવનિ ઉછંગ માંહિ ઓપતી રે ને કાંઈ સંત સુભટ ફેરી માતરે

—ધન્ય મારી ભારત ભૂમિ રે.

વિદ્યા કલાની રૂડી વાટિકા ને તારા ગર્ભે રતન મણી બાતરે—ધન્ય.

ચરણે મહાવીર ધ્રુવે ને શિરછતર હિમાલય પહાડ રે—ધન્ય.

માથે મુકુટ માથે ધર્યો રે કાશ્મિરી મહા મૂલ્યવાન રે—ધન્ય.

હૈયે હીરના હારલા રે, વહે સિન્ધુ ગંગાનાં નીર રે—ધન્ય.

ઉરભર્યાં સૂર દ્રુપડાં રે તે ધાવે શીખ રજપૂત રણધીર રે—ધન્ય.

કેડે કટિબન્ધ મેખલા રે, વિંદ આણુ ગિરિતણી હાર રે—ધન્ય.

જમણે કંડકે મારી માવડી રે તારો પાલવડો કચ્છ ગુજરાત રે-ધન્ય.
 ડાબી બુજાએ બોળી ભુંગળો ને ડંકો વાગે સુદેશ બંગાળ રે-ધન્ય.
 ભારત ભૂમિ રે મારી ભારત ભૂમિ તારી રિદ્ધિ સિદ્ધિનો નહિ પાર રે
 -ધન્ય.

૮૦

મેહમાનોને સંબોધન

(ઢાળ : આમણ ! સંદેશો કહેજો સ્વામને)

મેહમાનો ! ઓ બહાલાં ! પુનઃ પધારજો !
 તમ ચરણે અમ સદન સદૈવ સુહાય જો !
 કરજો માફ હજારો પામર પાપ, જે
 દિનચર્યામાં પ્રભુ પાસે પશુ થાય જો.
 મેહમાનો ! ઓ બહાલાં ! પુનઃ પધારજો !

ઉત્તત ગિરિશૃંગોનાં વસનારાં તમેઃ
 ઉતર્યાં રંક ઘરે, શો પુણ્ય પ્રભાવ જો !
 શુશ્રૂષા સારી ના અમને આવડીઃ
 લેશ ન લીધો લલિત ઉરોનો લ્હાવ જો !
 મેહમાનો ! ઓ બહાલાં ! પુનઃ પધારજો !

[પૂર્વાભાષ]

મણિરાંકર ૨. ભા.૬

બા હ સા હિ ત્થ મા બા

૧. તારામંડળ	કાવ્ય ૦-૬-૦
	પાઠ ૦-૬-૦
૨. કુમાર વીરચંદન (ગીટ આરુણિ)	૦-૬-૦
૩. ચાર આલકાવાંદા	૦-૩-૦
૪. બાલમિત્રની વાતો ભાગ ૧	કાવ્ય ૦-૬-૦
	પાઠ ૦-૬-૦
૫. આલકાવાંદા	ભાગ ૨ ૦-૩-૦
૬. સિંહચાહ સોક	કાવ્ય ૦-૬-૦
	પાઠ ૦-૬-૦
૭. બાલમિત્રની વાતો ભાગ ૨	કાવ્ય ૦-૬-૦
	પાઠ ૦-૬-૦
૮. નાગ-દમયંતી	૦-૬-૦
૯. મહાભાર	૦-૬-૦

એ હ બા ના બા હ સા હિ ત્થ મા બા

૧. અપુરુષાચાર્ય	(ગીટ આરુણિ)
૨. કમળા આનંદ બુલબુલ	
૩. ચાર કથાઓ	ભાગ ૧ કા
૪. કાવ્ય	
૫. કમળા પેટી	(ગીટ આરુણિ)
૬. કાવ્ય (અરવિહાર)	(ગીટ આરુણિ)
૭. બદન	
કવિ: (૧) અવરમાયક: બાલમિત્ર વિરેણ	
બિન્દુચંદન રોસાચક્રી, આલુકા (૨) મન્ની:	
પુરુષાચાર્ય રા. રા. મહા વિમિર: વડોદરા	

